

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

**« ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ :
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (ΕΘΝΙΚΗ,
ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ALPHA BANK, EUROBANK)»**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ

ΤΣΙΑΜΠΟΥΛΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ABSTRACT.....	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
Κεφάλαιο 1: ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.....	7
Κεφάλαιο 2: ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.....	11
2.1 Τα οφέλη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.....	14
Κεφάλαιο 3: ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	18
Κεφάλαιο 4: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ...22	
Κεφάλαιο 5: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	25
5.1 Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	25
5.2 Η εταιρική κοινωνική ευθύνη στις ελληνικές τράπεζες.....	26
Κεφάλαιο 6: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	30
6.1 Τράπεζα Πειραιώς.....	30
6.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.....	31
6.3 Eurobank.....	32
6.4 Alpha Bank.....	34
Κεφάλαιο 7: ΟΙ ΕΤΗΣΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	35
7.1 Τράπεζα Πειραιώς.....	35
7.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.....	40
7.3 Eurobank.....	45
7.4 Alpha Bank.....	50
Κεφάλαιο 8: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	54
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	56
 BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 57

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία μελετά το θεωρητικό υπόβαθρο που αφορά τον ρόλο της εταιρικής ευθύνης και αναδεικνύει την θέση της στο σύγχρονο μάνατζμεντ των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα σε ένα περιβάλλον κρίσης και αβεβαιότητας, τονίζοντας παράλληλα τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν οι επιχειρήσεις. Επιπλέον, η εργασία αυτή διενεργεί μια μελέτη περίπτωσης των δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των τεσσάρων συστημικών ελληνικών τραπεζών, δηλαδή της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank. Η αποτίμηση του κοινωνικού ρόλου των ελληνικών τραπεζών είναι ένα πολύ ενδιαφέρον ζήτημα δεδομένου ότι ο κεντρικός τους ρόλος στην ελληνική οικονομία τις υπαγορεύει να εξισορροπούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες με την κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική επίδραση της λειτουργίας τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν δύο στοιχεία. Πρώτον, οι ελληνικές τράπεζες αναλαμβάνουν σε σημαντικό βαθμό δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης τις οποίες και δημοσιεύουν, όχι πάντα με ολοκληρωμένο και συγκρίσιμο τρόπο. Δεύτερον, η κρίση της ελληνικής οικονομίας και οι ζημιές που κατέγραψαν οι ελληνικές τράπεζες οδήγησαν αναπόφευκτα και στην σταδιακή μείωση του χορηγικού τους προγράμματος. Το βασικό συμπέρασμα που εξάγεται από την εργασία είναι ότι οι ελληνικές τράπεζες ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, περιόρισαν τις προτεραιότητες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης προς όφελος της εξοικονόμησης πόρων.

ABSTRACT

This paper examines the theoretical background on the role of corporate social responsibility and highlights its position in the context of the modern business management, particularly in an environment of crisis and uncertainty, while stressing the benefits that businesses can reap. Furthermore, this paper performs a case study of corporate social responsibility actions of the four Systemic Greek banks, ie National Bank of Greece, Piraeus Bank, Alpha Bank and Eurobank. The valuation of the social role of Greek banks is a very interesting issue because their central role in the Greek economy dictates to balance their business activities with the social, environmental and cultural impact of their operations. The survey's results highlight two elements. First, the Greek banks take significantly corporate social responsibility actions and publish them, not always in an integrated and comparable way. Second, the crisis of the Greek economy and losses recorded by Greek banks inevitably led to the gradual reduction of their sponsorship program. The main conclusion drawn from this paper is that the Greek banks, as a result of the economic crisis, reduced corporate social responsibility priorities in favor of savings.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας, η συμβολή της επιβλέπουσας καθηγήτριας Οικονόμου Φωτεινής, υπήρξε καθοριστική και θα ήθελα να την ευχαριστήσω, αφού με την βοήθειά της συνέβαλε στην ποιοτικότερη παρουσίαση του θέματος.

Επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω να πω μέσα από την καρδιά μου στη σύζυγό μου και στα τέσσερα παιδιά μου, που με την αγάπη τους και τη συνεχή υποστήριξή τους με ενθάρρυναν και με βοήθησαν να φτάσω ως εδώ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αποτελεί για τις σύγχρονες επιχειρήσεις αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής τους. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αποτελεί μια έννοια σχετικά σύγχρονη, η οποία αναφέρεται στην συμπεριφορά μιας επιχείρησης προς την κοινωνία μέσα στην οποία και αναπτύσσει τις δραστηριότητές της. Σήμερα, η αντίληψη ότι η επιχείρηση έχει ένα μοναδικό αντικειμενικό σκοπό, δηλαδή την μεγιστοποίηση των κερδών της, θεωρείται ξεπερασμένη. Αντίθετα, οι κοινωνίες αξιώνουν από τις επιχειρήσεις να συμπεριφέρονται με κοινωνικά υπεύθυνο ρόλο και να αναλαμβάνουν με συνέπεια τις ευθύνες που απορρέουν από το γεγονός ότι αντλούν την επιχειρηματική δυναμική τους μέσα από την κοινωνία. Όσο μεγαλύτερο το μέγεθος των επιχειρήσεων τόσο μεγαλύτερη και η ανάγκη να ενσωματώσουν οι επιχειρήσεις στις δραστηριότητές τους εκτός από οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Η αναγκαιότητα αυτή υπογραμμίζεται ιδιαίτερα στην περίπτωση των τραπεζικών ιδρυμάτων εξαιτίας του κομβικού ρόλου που διαδραματίζουν στην εθνική οικονομία μιας χώρας. Στην Ελλάδα ιδιαίτερα σήμερα, ύστερα από την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, έχει δημιουργηθεί ένας ισχυρός πυρήνας τεσσάρων συστημικών τραπεζών οι οποίες παίζουν ένα κεντρικό ρόλο στην προσπάθεια ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει θεωρητικά τον ρόλο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) και να αναδείξει τη θέση της στο σύγχρονο μανάτζμεντ των επιχειρήσεων και συγκεκριμένα των τραπεζών. Εκτός από την διερεύνηση του θεωρητικού υπόβαθρου της ΕΚΕ, η εργασία αυτή αποσκοπεί στην διενέργεια μιας μελέτης περίπτωσης των δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των τεσσάρων συστημικών ελληνικών τραπεζών, δηλαδή της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank, προκειμένου να αξιολογήσει το κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο των δραστηριοτήτων τους. Η μελέτη περίπτωσης αυτή βασίζεται σε δεδομένα που συλλέγονται κατά κύριο λόγο από το πληροφοριακό υλικό που παρέχουν οι ίδιες οι συστημικές τράπεζες οι οποίες ανά τακτά διαστήματα

δημοσιεύουν απολογισμούς ή εκθέσεις αναφορικά με τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που αναλαμβάνουν. Στην Ελλάδα, το μέγεθος των συστημικών τραπεζών και ο κεντρικός τους ρόλος στην ελληνική οικονομία, ιδιαίτερα στις σημερινές δυσμενείς συνθήκες, τις καθιστούν ιδιαίτερες υπόλογες ως προς την επίδραση της λειτουργίας τους. Η εργασία λοιπόν προσπαθεί να αποτιμήσει τον βαθμό στον οποίο οι ελληνικές συστημικές τράπεζες εξισορροπούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες με την κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική επίδραση της λειτουργίας τους.

Η δομή της εργασίας είναι η ακόλουθη : στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο αναδεικνύεται η σημασία της στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. Το τρίτο κεφάλαιο διερευνά τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε περιόδους κρίσεων, ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφονται οι διεθνείς της τάσεις. Το πέμπτο κεφάλαιο μελετά την εταιρική κοινωνική ευθύνη στο πλαίσιο του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ενώ το έκτο κεφάλαιο παρέχει στοιχεία για τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των συστημικών τραπεζών. Στο έβδομο κεφάλαιο παρατίθενται τα μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν τη μελέτη περίπτωσης και μελετά τις κατ' έτος δράσεις των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008-2013. Το τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζει και συζητά τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της εργασίας.

1.ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Η έννοια και η αναγκαιότητα της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων άπτεται μιας σειράς ζητημάτων. Ειδικότερα, η αντίληψη ότι η επιχείρηση έχει ένα μοναδικό αντικειμενικό σκοπό, δηλαδή την μεγιστοποίηση των κερδών της, ήταν μια ιδέα που κυριαρχούσε για ένα πολύ μεγάλο διάστημα. Η πρώτη αντίθετη άποψη που εκφράστηκε σε αυτή την αντίληψη, ήταν ότι οι επιχειρήσεις δεν εξυπηρετούν μόνο τα στενά επιχειρηματικά συμφέροντα των μετόχων τους και εμφανίστηκε κατά την δεκαετία του 1930. Από τότε άρχισε σταδιακά να προωθείται η αντίληψη ότι η επιχείρηση οφείλει να εργάζεται και να μεριμνά για το κοινό καλό. Η αντίληψη αυτή σηματοδοτούσε μια εξισορρόπηση μεταξύ των απαιτήσεων των μετόχων, των εργοδοτών, των εργαζομένων, των πελατών, των προμηθευτών και της κοινωνίας γενικότερα. Στο εξής μια σπουδαία αλλαγή συνέβη και αναδείχτηκε η άποψη ότι η επιχείρηση έπρεπε να ασχοληθεί συγκροτημένα με τα κύρια κοινωνικά προβλήματα. Αν και ως ένα μεγάλο βαθμό αυτή η νέου είδους δραστηριότητα ερμηνεύεται λαμβάνοντας υπόψη ότι απώτερο σκοπό έχει το κέρδος, ωστόσο παρατηρήθηκε μία τάση που διαρκώς κέρδιζε έδαφος σύμφωνα με την οποία, ακόμα και αν δεν υπήρχε περίπτωση οι επιχειρήσεις να αποκομίσουν κέρδη, ήταν αναγκαίο για μια μεγάλη επιχείρηση να αντιμετωπίσει ορισμένα από τα κοινωνικά προβλήματα. Υπάρχουν πολλοί μάλιστα που υποστηρίζουν ότι μια επιχείρηση μπορεί να αντιμετωπίσει κοινωνικά προβλήματα στα οποία η κυβέρνηση αποτυγχάνει. Αν και αυτή η άποψη είναι σε ένα μεγάλο βαθμό υπερβολική, είναι αδιαμφισβήτητο ότι η επιχείρηση οφείλει να επανεξετάσει την αντίληψή της περί μεγιστοποίησης των κερδών της. Είναι γεγονός ότι οι σύγχρονες πλουραλιστικές κοινωνίες, οι οποίες αποτελούνται από πολλούς θεσμούς που αλληλοσυμπληρώνονται και συνεργάζονται, ακόμη και με κάποιες εντάσεις, η επιχείρηση αποτελεί ένα από τα κέντρα της οικονομικής και κοινωνικής συγκρότησης το οποίο ανά πάσα στιγμή κρίνεται, αμφισβητείται, αναγνωρίζεται, απορρίπτεται ή καταξιώνεται. Όταν μάλιστα μέσα σε μια τέτοια πλουραλιστική κοινωνία υπάρχουν οργανωμένες ομάδες με διαφορετικά συμφέροντα και επιδιώξεις, η συνεργασία με την επιχείρηση καθίσταται δύσκολη. Σε κάθε περίπτωση αυτό που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι η επιχείρηση οφείλει να συμπορευθεί με τις απαιτήσεις των καιρών και να προσαρμοστεί σε

αυτές. Αυτή η αντίληψη προσδιορίζει και τις κοινωνικές υποχρεώσεις της σύγχρονης επιχείρησης. Το κοινωνικό καθήκον των επιχειρήσεων δεν είναι κάτι καινούργιο αλλά προϋπήρχε στις κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από μια στοιχειώδη δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία. Ένας από τους σημαντικότερους λόγους που συνηγορεί υπέρ της ανάληψης των κοινωνικών ευθυνών από την πλευρά των επιχειρήσεων και της ικανοποίησης των κοινωνικών απαιτήσεων είναι ότι οι επιχειρήσεις αντλούν την δυναμική τους μέσα από την κοινωνία. Έτσι καλούνται να επιτελούν ένα διπλό ρόλο : τον οικονομικό και τον κοινωνικό (Κουλουγλιώτης, 1992).

Τα τελευταία χρόνια οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις έχουν απομακρυνθεί από το πρότυπο λειτουργίας και τις αντιλήψεις που περιόριζαν τον κοινωνικό τους ρόλο στα στενά πλαίσια της επιχείρησης. Αντίθετα, η αναγνώριση από τις σύγχρονες κοινωνίες της ανάγκης για ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη έγινε η αιτία της ανάδειξης και διάδοσης της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι μια έννοια λοιπόν η οποία έχει καταστεί κυρίαρχη για την λειτουργία των σύγχρονων επιχειρήσεων. Σήμερα, οι περισσότερες μεγάλες επιχειρήσεις και μεταξύ αυτών και οι τράπεζες που απασχολούν την εργασία αυτή, έχουν μια συγκεκριμένη πολιτική σχετικά με τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και δημοσιεύουν ετησίως μια λεπτομερή έκθεση για τις δραστηριότητες αυτές.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αποτελεί μια έννοια σχετικά σύγχρονη η οποία αναφέρεται γενικά στην ηθική συμπεριφορά μιας επιχείρησης προς την κοινωνία μέσα στην οποία αναπτύσσει τις δραστηριότητές της. Ο ευρύτερος ορισμός της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ασχολείται με το ποια είναι ή τουλάχιστον ποια θα έπρεπε να είναι η σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων και της τοπικής κοινότητας στις οποίες δραστηριοποιούνται. Κάθε ένας από τους ορισμούς που έχουν προταθεί αντιπροσωπεύει και μια ιδιαίτερη πτυχή του ζητήματος της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (Crowther & Aras, 2008).

Παρά την συχνή αναφορά στην έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν υφίσταται κάποιος κοινά αποδεκτός ορισμός αλλά αντίθετα εντοπίζονται διάφορες προσεγγίσεις όπως παρατίθενται στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη¹. Οι προσεγγίσεις αυτές

¹<http://csrhellas.eu>

αντιλαμβάνονται την εταιρική κοινωνική ευθύνη ως την ενσωμάτωση στις πρακτικές των επιχειρήσεων κοινωνικών παραμέτρων οι οποίες δεν επιβάλλονται από την κείμενη νομοθεσία. Η ενσωμάτωση αυτή γίνεται σε εθελοντική βάση και αφορά τόσο τις ίδιες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες όσο και τις σχέσεις των επιχειρήσεων με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή των εργαζομένων, των μετόχων, των πελατών, των προμηθευτών και γενικότερα της κοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό οι αρχές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ευθυγραμμίζονται με τις αρχές και τις αξίες των ενδιαφερομένων μερών. Σε κάθε περίπτωση η έννοια αυτής προϋποθέτει την αποσύνδεση της λειτουργίας των επιχειρήσεων από την επίτευξη αποκλειστικά οικονομικών σκοπών. Αντίθετα, η εταιρική κοινωνική ευθύνη υποδηλώνει ότι οι επιχειρήσεις ενδιαφέρονται επίσης για το κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο των δραστηριοτήτων τους ανταποκρινόμενες στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, η εταιρική κοινωνική ευθύνη και οι κατευθύνσεις που υπαγορεύει ως προς την συμπεριφορά και την συνεισφορά των επιχειρήσεων στην οικονομική μεγέθυνση, την κοινωνική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία, δεν θεωρούνται δευτερεύουσες πολιτικές αλλά στρατηγικές επιλογές των επιχειρήσεων. Συμπερασματικά, η έννοια της ΕΚΕ χαρακτηρίζει τις επιχειρήσεις που αποφασίζουν οικειοθελώς και χωρίς νομική υποχρέωση να ενσωματώσουν στις καθημερινές επιχειρηματικές τους δραστηριότητες εκτός από οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους, υποδηλώνοντας έτσι την ισόρροπη αντιμετώπιση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής επίδρασης της λειτουργίας τους.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι επίσης γνωστή και με μια σειρά από άλλα ονόματα που περιλαμβάνουν την εταιρική υπευθυνότητα, την εταιρική ηθική, την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα κ.α. Όσο τα ζητήματα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ενσωματώνονται προοδευτικά στην σύγχρονη επιχείρηση τόσο η έννοια αυτή εξελίσσεται με αποτέλεσμα να μην έχει κάποιο καθολικά αποδεκτό ορισμό. Σε γενικές γραμμές η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ο τρόπος που οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές ανησυχίες στις αξίες και την κουλτούρα τους, τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, τη στρατηγική τους και τις δραστηριότητες τους κατά τρόπο διαφανή και υπεύθυνο προκειμένου να θεσπίσουν καλύτερες πρακτικές στο εσωτερικό τους, να

δημιουργήσουν πλούτο και να βελτιώσουν την κοινωνία. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη τυπικά δομείται πάνω σε δεσμεύσεις που δεν αφορούν την συμμόρφωση των επιχειρήσεων με τη νομοθεσία και τους κανονισμούς. Οι δεσμεύσεις αφορούν την εταιρική διακυβέρνηση, τη δεοντολογία, την υγεία και την ασφάλεια, την περιβαλλοντική διαχείριση, τα δικαιώματα του ανθρώπου συμπεριλαμβανομένων των βασικών δικαιωμάτων εργασίας, τις συνθήκες εργασίας, το επίπεδο των μισθών, τις ώρες εργασίας, τις εργασιακές σχέσεις, τη συμμετοχή της κοινότητας στην ανάπτυξη και τις επενδύσεις, τη φιλανθρωπία και τον εθελοντισμό, την ικανοποίηση των πελατών, την τήρηση των αρχών του θεμιτού ανταγωνισμού, τα μέτρα για την καταπολέμηση της δωροδοκίας και της διαφθοράς, τη λογοδοσία, τη διαφάνεια και την υπερβολή εκθέσεων, τις σχέσεις με τους προμηθευτές κ.α. Τα στοιχεία αυτά της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι συχνά αλληλένδετα και αλληλεξαρτώμενα και ισχύουν για επιχειρήσεις όπου και αν λειτουργούν στον κόσμο (Hohnen, 2007).

Παρά τις πολυάριθμες προσπάθειες για ένα σαφή και αμερόληπτο ορισμό της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης εξακολουθεί να υπάρχει κάποια σύγχυση ως προς τον ορισμό της έννοιας αυτής. Στο πλαίσιο αυτό ο Dahlsrud (2008) ομαδοποίησε τους διάφορους υφιστάμενους ορισμούς της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε πέντε κατηγορίες διακρίνοντας συγκεκριμένες διαστάσεις πάνω στις οποίες εστιάζουν. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι εξής : η περιβαλλοντική διάσταση που εστιάζει σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, η κοινωνική διάσταση που επικεντρώνεται στη σχέση ανάμεσα στις επιχειρήσεις και το κοινωνικό σύνολο, η οικονομική διάσταση που εστιάζει στις οικονομικές και αναπτυξιακές πτυχές της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η διάσταση των ενδιαφερομένων μερών που αφορά την αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με τις προσδοκίες των ομάδων αυτών. Και τέλος η διάσταση του εθελοντισμού που εστιάζει στην υπέρβαση των νομικών και μόνο υποχρεώσεων.

2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι σημαντική γιατί επηρεάζει όλες τις πτυχές των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης. Ολοένα και περισσότερο, οι καταναλωτές θέλουν να αγοράζουν προϊόντα από τις επιχειρήσεις που εμπιστεύονται, οι προμηθευτές θέλουν να δημιουργούν επιχειρηματικές συνεργασίες με επιχειρήσεις που μπορούν να βασίζονται και να εμπιστεύονται, οι εργαζόμενοι θέλουν να εργάζονται για επιχειρήσεις που τους σέβονται, τα μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια θέλουν να υποστηρίζουν επιχειρήσεις που θεωρούν ως κοινωνικά υπεύθυνες και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και οι ΜΚΟ θέλουν να εργάζονται από κοινού με τις επιχειρήσεις που αναζητούν πρακτικές λύσεις σε κοινούς στόχους. Η ικανοποίηση κάθε μιας από αυτές τις ομάδες ενδιαφερομένων επιτρέπει στις επιχειρήσεις να μεγιστοποιούν τη δέσμευση προς τους ιδιοκτήτες οι οποίοι ωφελούνται περισσότερο όταν οι ανάγκες όλων αυτών των ομάδων έχουν ικανοποιηθεί. Συμπερασματικά, η εταιρική κοινωνική ευθύνη καθίσταται όλο και περισσότερο ζωτικής σημασίας για την επιτυχία των επιχειρήσεων γιατί παρέχει μια συγκεκριμένη κατεύθυνση ως προς την εξισορρόπηση των συχνά αντικρουόμενων συμφερόντων των ομάδων ενδιαφερομένων (Werther & Chandler, 2006).

Η σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης θεμελιώνεται σε ένα ηθικό, ένα ορθολογικό και ένα οικονομικό επιχείρημα. Αναλυτικότερα :

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η βασική επιδίωξη των επιχειρήσεων είναι κέρδος, Ωστόσο το κέρδος επιτυγχάνεται μέσα στο πλαίσιο μιας συγκροτημένης κοινωνίας. Η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης προκύπτει από αυτή την αλληλεπίδραση μεταξύ των κερδών και της κοινωνίας. Η σχέση αυτή διαμορφώνεται από τις ατομικές και κοινωνικές παραδοχές για την ηθική, τις αξίες, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Έτσι, η εταιρική κοινωνική ευθύνη απαντά σε ερωτήματα που αφορούν το σε ποιο βαθμό μια επιχείρηση έχει την υποχρέωση να εξοφλήσει το χρέος της προς την κοινωνία, το ποιες ευθύνες αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις έναντι οφελών που αποκομίζουν από την κοινωνία και το σε ποιο βαθμό τα κέρδη των επιχειρήσεων θα πρέπει να μεταβιβάζονται στην κοινωνία μέσω της φορολόγησης. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη δηλαδή αποτελεί μια οργανωμένη προσέγγιση ως προς τον καθορισμό του

βαθμού στον οποίο οι επιχειρήσεις πρέπει να ανταποκρίνονται σε κοινωνικές υποχρεώσεις. Το ηθικό επιχείρημα λοιπόν για την εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά την σχέση μεταξύ μιας επιχείρησης και των προσδοκιών που αναμένει από αυτήν η ευρύτερη κοινωνία μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται. Το ηθικό επιχείρημα προϋποθέτει την άποψη ότι οι επιχειρήσεις δεν υπάρχουν στο κενό και ότι ένα μεγάλο μέρος της επιτυχίας τους προέρχεται από δράσεις που είναι σύμφωνες με τις κοινωνικές αξίες. Το ηθικό επιχείρημα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης λοιπόν για τις επιχειρήσεις υπερβαίνει τους στόχους της μεγιστοποίησης του κέρδους και την ικανοποίηση των μετόχων. Ειδικότερα, το ηθικό επιχείρημα αντικατοπτρίζει μια προσέγγιση «δούναι και λαβείν» η οποία βασίζεται σε ένα συγκερασμό των αξιών της επιχείρησης και εκείνων της κοινωνίας. Η κοινωνία καθιστά δυνατή την λειτουργία μιας επιχείρησης καθώς της παρέχει άμεσα ή έμμεσα ό,τι είναι απαραίτητο για την πραγματοποίηση κερδών : εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, νομική υποδομή κ.α. Επειδή οι συνεισφορές της κοινωνίας καθιστούν τις επιχειρήσεις ικανές να λειτουργούν, οι επιχειρήσεις έχουν την υποχρέωση απέναντι στην κοινωνία να λειτουργούν με τρόπους που θεωρούνται κοινωνικά υπεύθυνοι και επωφελείς. Επίσης, επειδή οι επιχειρήσεις λειτουργούν μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνίας, η κοινωνία έχει το δικαίωμα να αξιώνει προσδοκίες για εκείνους που λειτουργούν εντός των ορίων της (Werther &Chandler, 2006).

Το ορθολογικό επιχείρημα αφορά το γεγονός ότι η απώλεια της κοινωνικής νομιμοποίησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορεί να οδηγήσει στην αντισταθμιστική δράση της νομοθεσίας, του κοινωνικού ακτιβισμού ή και άλλων περιορισμών στην ελευθερία των επιχειρήσεων να επιδιώκουν οικονομικά συμφέροντα. Οι παραβίαση λοιπόν των ηθικών αξιών και προτύπων δεν είναι μόνον ακατάλληλη αλλά συνιστά και το λογικό επιχείρημα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Επειδή οι κοινωνικές κυρώσεις που υφίστανται οι κοινωνικά ανεύθυνες επιχειρήσεις, όπως τα πρόστιμα, οι απαγορεύσεις, τα μποϊκοτάζ ή ο κοινωνικός ακτιβισμός, επηρεάζουν τους στρατηγικούς στόχους της επιχείρησης, η προσπάθεια για να συμμορφωθεί μια επιχείρηση με τις κοινωνικές προσδοκίες είναι ορθολογική και άρα αφορά λιγότερο τα ηθικά επιχειρήματα. Έτσι, μπορεί να είναι πιο αποδοτική για μια επιχείρηση η εθελοντική αντιμετώπιση ορισμένων θεμάτων κοινωνικής ευθύνης παρά η

υποχρεωτική συμμόρφωση με κάποια νομοθεσία ή κανονισμό. Αν μια επιχείρηση τηρεί μια στάση παθητική και περιμένει το περιεχόμενο του νόμου για να συμμορφωθεί εκ των υστέρων σε αυτό τότε είναι πολύ πιθανό, προς χάριν του βραχυπρόθεσμου κέρδους, να αναγκαστεί τελικά σε υποχρεωτική συμμόρφωση που παρεμποδίζει τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες μακροπρόθεσμα. Το ορθολογικό επιχείρημα υπογραμμίζει το συμφέρον των επιχειρήσεων να αποφύγουν μια αναπόφευκτη αντιπαράθεση με τη νομοθεσία ή άλλους ηθικούς κανόνες. Μη υιοθετώντας μια προληπτική προσέγγιση, πολλές επιχειρήσεις βρίσκονται ξαφνικά περιορισμένες από τη νομοθεσία, δικαστικές αποφάσεις και κυρώσεις λόγω της αποτυχίας τους, να ερμηνεύσουν σωστά το μεταβαλλόμενο κοινωνικό και επιχειρηματικό περιβάλλον. Συμπερασματικά λοιπόν το ορθολογικό επιχείρημα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την απόδοσή τους ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα νομικούς, κανονιστικούς και άλλους περιορισμούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το ορθολογικό επιχείρημα συνοψίζεται στην πεποίθηση ότι σε μια ελεύθερη κοινωνία η κατάχρηση των κοινωνικών ευθυνών οδηγεί αναπόδραστα σε νομικές υποχρεώσεις και περιορισμούς (Werther & Chandler, 2006).

Συνοψίζοντας τα ηθικά και ορθολογικά επιχειρήματα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη οδηγούμαστε σε ένα οικονομικό επιχείρημα. Η ενσωμάτωση των δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην γενικότερη λειτουργία μιας επιχείρησης προσφέρει ένα δυναμικό σημείο διαφοροποίησης και ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά πάνω στα οποία μπορεί να οικοδομηθεί η μελλοντική της επιτυχία. Έτσι το οικονομικό επιχείρημα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ένα επιχείρημα οικονομικής ιδιοτέλειας για τις επιχειρήσεις όπου οι σχετικές δράσεις προσθέτουν αξία και επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις ανησυχίες των διάφορων ομάδων των ενδιαφερομένων μερών τους. Με αυτόν τον τρόπο, οι επιχειρήσεις είναι πιο πιθανόν να διατηρήσουν την κοινωνική τους νομιμοποίηση και να μεγιστοποιήσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα μακροπρόθεσμα συμβιβάζοντας τις επιχειρηματικές δράσεις με τις κοινωνικές αξίες (Werther & Chandler, 2006).

2.1 Τα οφέλη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης

Η σημασία των πρωτοβουλιών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για την ενίσχυση των σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τη βελτίωση των επιδόσεων και γενικότερα τη δημιουργία άλλων πλεονεκτημάτων για τις επιχειρήσεις έχει συζητηθεί από πολλές διαφορετικές οπτικές. Πολλοί managers θεωρούν τις πρωτοβουλίες αυτές δαπανηρές δραστηριότητες που παρέχουν οφέλη μόνο στην κοινωνία εις βάρος των συμφερόντων της επιχείρησης. Μια άλλη άποψη, υποστηρίζει ότι ορισμένα έξοδα των δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν μπορούν να ανακτηθούν μέσω της βελτιωμένης επίδοσης που επιτυγχάνεται εξαιτίας τους. Αν και είναι αλήθεια ότι ορισμένες πτυχές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν ωφελούν άμεσα, οι επιχειρήσεις μακροπρόθεσμα επωφελούνται έμμεσα από αυτές τις δραστηριότητες. Πολλές έρευνες έχουν καταδείξει ότι υπάρχουν πολλά οφέλη για τις επιχειρήσεις που υλοποιούν τέτοια πράγματα. Μερικά από αυτά τα οφέλη περιλαμβάνουν την αύξηση της αποδοτικότητας στην καθημερινή λειτουργία, τη μεγαλύτερη δέσμευση των εργαζομένων, την υψηλότερη ποιότητα των προϊόντων, τη βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, την αύξηση της εμπιστοσύνης των πελατών κ.α. Συμπερασματικά οι εταιρείες που εδραιώνουν τη φήμη τους ως προς την εμπιστοσύνη, τη δικαιοσύνη και την ακεραιότητα τους αναπτύσσουν μια πολύτιμη πηγή ωφελημάτων η οποία στη συνέχεια μεταφράζεται σε καλύτερες οικονομικές επιδόσεις (Thorne et al., 2008).

Στο κεφάλαιο αυτό θα τεκμηριωθεί το γεγονός ότι οι επενδύσεις σε δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να αποκομίζουν θετικά αποτελέσματα τόσο για τις ίδιες όσο και για τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συγκεκριμένα τα οφέλη που θα παρουσιαστούν αφορούν την εμπιστοσύνη, την ικανοποίηση των πελατών, τη δέσμευση των εργαζομένων, την αφοσίωση των επενδυτών και την κερδοφορία.

Η εμπιστοσύνη είναι η παράμετρος εκείνη που διατηρεί τους οργανισμούς ενωμένους και τους επιτρέπει να επικεντρωθούν στην αποτελεσματικότητα, την παραγωγικότητα και τα κέρδη. Συγκεκριμένα, η εμπιστοσύνη βρίσκεται στο επίκεντρο της αποτελεσματικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων, και αποτελεί το σημαντικότερο ανθρώπινο κίνητρο. Όταν η εμπιστοσύνη είναι χαμηλή, οι επιχειρήσεις διασπώνται και οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων

επιδεινώνονται, με αποτέλεσμα τις διαμάχες στο εσωτερικό του οργανισμού και γενικά την αναποτελεσματικότητα. Η δέσμευση των υπαλλήλων στην επιχείρηση μειώνεται, η ποιότητα των προϊόντων υστερεί και οι πελάτες στρέφονται σε πιο αξιόπιστες επιχειρήσεις. Όμως μέσα σε ένα κλίμα εμπιστοσύνης όπου οι εργαζόμενοι εύλογα αντιμετωπίζονται με σεβασμό και προσοχή είναι πιο πρόθυμοι να εργαστούν πιο αποδοτικά με τους συναδέλφους τους. Επίσης, οι σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των διευθυντών και των υφισταμένων συμβάλλουν στην μεγαλύτερη αποδοτικότητα της λήψης αποφάσεων. Αυτού του τύπου η εμπιστοσύνη είναι ζωτικής σημασίας για το ηθικό των εργαζομένων. Η εμπιστοσύνη είναι επίσης απαραίτητη για μια επιχείρηση προκειμένου αυτή να διατηρεί θετικές μακροπρόθεσμες σχέσεις με τους πελάτες της. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι οι δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης συμβάλουν στη διασφάλιση και ενίσχυση της εμπιστοσύνης στις σχέσεις μιας επιχείρησης με τα ενδιαφερόμενα μέρη της (Thorne et al., 2008).

Η ικανοποίηση πελατών σύμφωνα με την επικρατούσα επιχειρηματική φιλοσοφία πηγάζει από την προσπάθεια μιας επιχείρησης μέσω μιας συντονισμένης προσπάθειας να παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες των πελατών και τους επιτρέπουν να επιτύχουν τους στόχους τους. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η ικανοποίηση του πελάτη είναι μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους για την επιτυχία των επιχειρήσεων. Εκτός από το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να συνεχίζουν να αναπτύσσουν και να προσαρμόζουν τα προϊόντα τους για να συμβαδίζουν με τις μεταβαλλόμενες επιθυμίες των καταναλωτών, είναι επίσης ζωτικής σημασίας να αναπτύξουν μακροχρόνιες σχέσεις με τους πελάτες. Οι σχέσεις που βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό διευκολύνουν τις επαναλαμβανόμενες αγορές που είναι απαραίτητες για την επιτυχία, ενώ με έμφαση στην ικανοποίηση του πελάτη μια επιχείρηση μπορεί να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πελατών της και να κατανοήσει καλύτερα τις ανάγκες τους. Έτσι, οι επιχειρήσεις πρέπει να ξεχωρίζουν και να κάνουν κάτι που αποδεικνύει τη δέσμευση τους στην κοινωνία καθώς όταν οι καταναλωτές δεν συμφωνούν με τις πολιτικές ή τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης τότε αρνούνται να αγοράσουν προϊόντα ή υπηρεσίες της. Η ανεύθυνη συμπεριφορά των επιχειρήσεων θα μπορούσε να προκαλέσει δυσπιστία στους καταναλωτές, ενώ οι πρωτοβουλίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αυξάνουν τις πωλήσεις των

προϊόντων μιας επιχείρησης (Thorne et al., 2008).

Η δέσμευση των εργαζομένων αφορά τους υπαλλήλους οι οποίοι πιστεύουν ότι το μέλλον τους είναι συνδεδεμένο με την πορεία της επιχείρησης και είναι πρόθυμοι να κάνουν προσωπικές θυσίες για αυτήν. Η έμφαση μιας επιχείρησης στην εταιρική κοινωνική ευθύνη, η εντιμότητα, η ακεραιότητα, η ειλικρίνεια και ο σεβασμός με τον οποίο συμπεριφέρεται στους εργαζόμενους της, μπορεί να της προσφέρει σημαντικά οφέλη. Όταν οι επιχειρήσεις αποτυγχάνουν να παρέχουν αξία για τους υπαλλήλους τους, τότε η πίστη και η δέσμευση τους υστερεί. Οι εργαζόμενοι περνούν πολλές ώρες στον χώρο εργασίας κι έτσι η προσπάθεια μιας επιχείρησης να δώσει έμφαση στο ανθρώπινο δυναμικό που απασχολεί έχει ως αποτέλεσμα την αφοσίωση των εργαζομένων και την υποστήριξη των στόχων της επιχείρησης (Thorne et al., 2008).

Η αφοσίωση των επενδυτών είναι καθοριστικής σημασίας για την πορεία μιας επιχείρησης. Οι σχέσεις με τους μετόχους και άλλους επενδυτές για να είναι επιτυχείς πρέπει να στηρίζονται στην αξιοπιστία, την εμπιστοσύνη και δέσμευση. Οι επενδυτές όμως αναζητούν κενά και ατέλειες στην λειτουργία μιας επιχείρησης καθώς μια πιθανή ανάρμοστη συμπεριφορά της μπορεί να έχει τεράστιο αντίκτυπο στις επενδύσεις τους. Πολλοί μέτοχοι επίσης ανησυχούν για τη φήμη των επιχειρήσεων στις οποίες επενδύουν και για τον λόγο αυτό οι επενδυτές αποφεύγουν να τοποθετούν κεφάλαια σε ανεύθυνες επιχειρήσεις. Αντίθετα πολλές εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων θεωρούν ότι η εταιρική ευθύνη είναι το θεμέλιο για την αποτελεσματικότητα, την παραγωγικότητα και την κερδοφορία. Από την άλλη πλευρά, οι επενδυτές γνωρίζουν ότι τα πρόστιμα ή η αρνητική δημοσιότητα μειώνουν τις τιμές των μετοχών και υπονομεύουν την αφοσίωση των πελατών. Έτσι πολλοί διευθύνοντες ξοδεύουν μεγάλο μέρος του χρόνου τους επικοινωνώντας στους επενδυτές τη φήμη των εταιρειών τους και τις οικονομικές επιδόσεις τους προκειμένου να προσελκύσουν κεφάλαια. Όμως τα βραχυπρόθεσμα κέρδη που επιδιώκουν πολλοί επενδυτές λειτουργούν συχνά εις βάρος των μακροπρόθεσμων στρατηγικών σχεδίων μιας επιχείρησης. Αντίθετα, υπάρχουν επενδυτές που τοποθετούν κεφάλαια με μακροχρόνιο ορίζοντα και είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν βραχυπρόθεσμα κέρδη για μακροπρόθεσμα εισοδήματα. Η προσέλκυση τέτοιων επενδυτών δίνει στις επιχειρήσεις ευελιξία, σταθερότητα και τη δυνατότητα για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, ενώ τις απαλλάσσει και από τις

ιδιοτροπίες του χρηματιστηρίου. Έτσι η εμπιστοσύνη και αφοσίωση των επενδυτών είναι ζωτικής σημασίας για την διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μιας επιχείρησης (Thorne et al., 2008).

Η κερδοφορία μιας επιχείρησης αποτελεί τον θεμελιώδη λόγο της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ η εταιρική κοινωνική ευθύνη συνδέεται θετικά με την απόδοση των επενδύσεων, το μέγεθος των πωλήσεων και την πραγματοποίηση κέρδους. Ισχύει όμως και το γεγονός ότι μια επιχείρηση που δεν είναι κερδοφόρος είναι δύσκολο να είναι κοινωνικά υπεύθυνη και να αναπτύσσει μια ηθική οργανωτική κουλτούρα. Γενικότερα, πολλές μελέτες έχουν εντοπίσει μια θετική σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της οικονομικής απόδοσης. Πράγματι, διαπιστώθηκε ότι εκείνοι που διατηρούν μια υπεύθυνη συμπεριφορά και συμμορφώνονται με τους κώδικες δεοντολογίας παρουσιάζουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα. Η έμφαση στα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών μπορεί να επηρεάσει θετικά τις οικονομικές επιδόσεις ακόμη και αν οι σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών ποικίλλουν (Thorne et al., 2008).

3. ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Η διεθνής οικονομική και πιστωτική κρίση του 2008, υπενθύμισε την ανάγκη για επαγρύπνηση ως προς την εξασφάλιση ότι οι πρακτικές της εταιρικής ευθύνης εξυπηρετούν τα κοινωνικά συμφέροντα με το σωστό τρόπο. Ως απάντηση σε μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές προκλήσεις από την εποχή της Μεγάλης ύφεσης, οι εθνικές κυβερνήσεις έλαβαν επείγοντα μέτρα πολλών δισεκατομμυρίων δολλαρίων για τη σταθεροποίηση των οικονομικών τους και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγορών. Δεδομένης της απουσίας ενός παγκόσμιου κεντρικού κανονιστικού πλαισίου, αυτά τα πακέτα διάσωσης είχαν αρχικά επικριθεί ότι εξυπηρετούσαν ιδιοτελή επιχειρηματικά συμφέροντα και ότι επιβράβευαν λανθασμένα εταιρικά συστήματα και χρεοκοπημένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και εταιρείες μέσω της κοινωνικοποίησης των ζημιών εκείνων που όχι μόνον προκάλεσαν την κρίση αλλά είχαν επωφεληθεί στο παρελθόν από την ιδιωτικοποίηση των κερδών. Άλλοι επικριτές, όπως αναφέρει ο Horrigan (2010), επισήμαναν τις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στις κυρίαρχες ιδέες σχετικά με την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα στον καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς και τον κατάλληλο βαθμό της κυβερνητικής παρέμβασης στις αγορές. Σε κάποιο σημείο στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, υπήρξαν ιδιαίτερες ανησυχίες σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση και ευθύνη που προήλθαν από την κατάρρευση ορισμένων επιχειρήσεων όπως η Enron αλλά και η γενικότερη παγκόσμια οικονομική κρίση στην συνέχεια. Τα γεγονότα αυτά και ιδιαίτερα η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση είχε σημαντικές επιπτώσεις στην εταιρική κοινωνική ευθύνη. Εκκινώντας από τα πακέτα διάσωσης πολλών δισεκατομμυρίων που προσφέρθηκαν από τις κυβερνήσεις στα προβληματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο, διαπιστώθηκε η άποψη ότι η επιχειρηματική κοινότητα και ιδιαίτερα οι τράπεζες έχουν σαφή κοινωνική ευθύνη να συμβάλουν στην επανάκαμψη των οικονομιών και την εξάλειψη των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης υιοθετώντας μια αντίστοιχη πολιτική ως προς τη σύναψη νέων δανείων, τους υπερήμερους πελάτες και τις μειώσεις των επιτοκίων. Μια τέτοια πολιτική θα εξέφραζε κάποιο είδος ευρείας κοινωνικής συμφωνίας ή τουλάχιστον κατανόησης ως προς την αναγνώριση ευρύτερων κοινωνικών ευθυνών. Στην πραγματικότητα η εταιρική κοινωνική ευθύνη κάτω

από την επίδραση μιας τόσο μεγάλης κλίμακας κρίσης έχει αναπτυχθεί περεταίρω. Ενώ η παγκόσμια οικονομία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει την παγκόσμια οικονομική κρίση, υψηλόβαθμα κυβερνητικά στελέχη έχουν ενισχύσει την αξία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών αναταραχών. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση αντικατοπτρίζει άλλωστε μια θεμελιώδη αποτυχία των επιχειρηματικών πρακτικών και παρέχει ένα παράδειγμα όπου αποδεικνύεται η σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν είναι απλά ένα εταιρικό θέμα και η οικονομία δεν είναι ένα ιδιωτικό προϊόν αλλά ένα κρίσιμο κομμάτι της κοινωνικής συγκρότησης. Η κρίση αυτή αναμένεται να επιταχύνει την υιοθέτηση πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης καθώς οι εταιρείες θα χρειαστεί να επικεντρώσουν εκ νέου τις προσπάθειες τους, και να δώσουν έμφαση στις κοινές αξίες μεταξύ αυτών και της ευρύτερης κοινωνίας στην οποία λειτουργούν (Horrigan, 2010). Κατά συνέπεια η κρίση που έχει ξεσπάσει παγκοσμίως και συνεχίζει ακόμη και σήμερα να επιδρά αρνητικά στις οικονομικές προοπτικές ενδυναμώνει την σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και την συνδέει τόσο με την ορθή εταιρική διακυβέρνηση όσο και με την βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα ωστόσο με τον Klein & Dawar (2004) το πώς η τρέχουσα παγκόσμια οικονομική κρίση θα επηρεάσει την εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ακόμη αβέβαιο. Είναι πιθανόν να υπάρξει εγκατάλειψη των προτεραιοτήτων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη και οι σχετικοί πόροι να διατεθούν σε άλλες δραστηριότητες. Οι εταιρείες που κυριαρχούν στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας είναι επίσης πιθανό να αυξήσουν την εξάρτησή τους από την υπεργολαβία και να συμπίεσουν περαιτέρω τους προμηθευτές και τους εργαζομένους. Οι εταιρείες αυτές ενδέχεται επίσης να διαπιστώσουν ότι η αγορά για προϊόντα που παράγονται με βάση μια υψηλή εταιρική ηθική αναμένεται να συρρικνωθούν καθώς τα διαθέσιμα εισοδήματα των καταναλωτών αυξάνονται. Από την άλλη όμως πλευρά η κρίση έχει ρίξει τα φώτα της δημοσιότητας σε ζήτημα εταιρικής ευθύνης όπως είναι οι αμοιβές των διευθυντικών στελεχών, η ισορροπία μεταξύ των μισθών και των κερδών αλλά και η εταιρική κοινωνική ευθύνη στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Η κρίση έχει επίσης επανα-νομιμοποιήσει τον ρόλο του κράτους στη ρύθμιση των αγορών και ανέδειξε νέα επιχειρηματικά μοντέλα που συνδέονται με την λεγόμενη «πράσινη

οικονομία».

Οι Klein & Dawar (2004) επισημαίνουν επίσης ότι οι πολλαπλές κρίσεις που έπληξαν τις τοπικές κοινωνίες και τις οικονομίες τόσο στο εθνικό όσο και στο διεθνές επίπεδο τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργήσει μια παγκόσμια ευαισθητοποίηση σε όρους εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Αναλυτικότερα, η παγκόσμια επισιτιστική κρίση, άμεσα ή έμμεσα ενέπλεξαν παγκόσμιες εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία συμμετείχαν είτε σε κερδοσκοπικές εμπορικές δραστηριότητες είτε σε ένα μοντέλο γεωργικής ανάπτυξης περιθωριοποιημένων μικρών παραγωγών και αγροτικών κοινοτήτων. Η παγκόσμια ενεργειακή κρίση επίσης, προκλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις κερδοσκοπικές επιθέσεις που δοκίμασαν τα όρια ενός μοντέλου ενεργοβόρου παραγωγής και κατανάλωσης.

Περαιτέρω, όπως σημειώνει ο Fernandez-Feijóo Souto (2009) τα πρόσφατα οικονομικά σκάνδαλα και οι πτωχεύσεις μεγάλων επιχειρήσεων είχαν συνέπειες στις επιχειρηματικές πρακτικές των διευθυντών και των μετόχων. Οι κρίσεις αυτές ενίσχυσαν την τάση προς μια αναγκαία αλλαγή των επιχειρήσεων, η οποία συνεπάγεται την εστίαση σε μια ευρύτερη έννοια του επιχειρηματικού κέρδους με στόχο τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και τη μέριμνα για ομάδες ανθρώπων που επηρεάζουν ή επηρεάζονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα. Δεδομένου πρώτον, ότι δεν υπάρχει οριστική και ομόφωνη γνώμη για τη σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της οικονομικής απόδοσης και δεύτερον, ότι η εφαρμογή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης χρειάζεται οικονομικούς πόρους επειδή δημιουργεί δαπάνες εξάγεται το εξής συμπέρασμα : η εταιρική κοινωνική ευθύνη σε περιόδους κρίσης είναι μια απειλή για την επιβίωση των επιχειρήσεων και σε καιρούς αβεβαιότητας μια τέτοια στρατηγική δεν είναι πιθανή. Ωστόσο, οι παραδοχές αυτές μπορούν ακόμη και να αναστραφούν και αντί για απειλή η εταιρική κοινωνική ευθύνη μπορεί να ειδωθεί ακόμη και ως ευκαιρία. Η προαναφερθείσα μεταστροφή βασίζεται σε μια σειρά από παράγοντες που αφορούν το περιεχόμενο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και οι οποίοι σε περιόδους κρίσης μπορούν να αλλάξουν την προοπτική της εφαρμογής της από απειλή σε ευκαιρία. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι ακόλουθοι : Πρώτον, η εταιρική κοινωνική ευθύνη μπορεί να γίνει αντιληπτή ως καινοτομία , μια έννοια-κλειδί για την επίτευξη μακροπρόθεσμης επιχειρηματικής ανάπτυξης,

αλλά και ένας εύλογος στόχος σε καταστάσεις κρίσης. Δεύτερον, η εταιρική κοινωνική ευθύνη παρέχει το επιθυμητό κλίμα και κίνητρα με βάση τα οποία έκτακτες περιόδους κρίσης μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα. Τρίτον, η εφαρμογή πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ενισχύει την επιχειρηματική στρατηγική η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία σε περιόδους κρίσης. Τέταρτον, η εφαρμογή μοντέλων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ενισχύει τη θέση των επιχειρήσεων στην αγορά καθώς σε περιόδους κρίσης η επικοινωνία και η διαφάνεια είναι σημαντικά χαρακτηριστικά. Πέμπτον, η εταιρική κοινωνική ευθύνη προσφέρει μια εγγύηση και ενισχύει την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Οι υπεύθυνες εταιρείες είναι πάντα ενδεδειγμένες για επενδύσεις όμως σε περιόδους κρίσης η υπευθυνότητα γίνεται ακόμη πιο καθοριστική. Τέλος, η εταιρική κοινωνική ευθύνη υποχρεώνει μια επιχείρηση να δρα με βάση την αποστολή και το όραμά της.

Κατά την διαδικασία της εφαρμογής πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης οι επιχειρήσεις πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τους επιχειρηματικούς στόχους τους. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να είναι ευθυγραμμισμένοι με την στρατηγική της εταιρείας και πρέπει να είναι συνεπείς με την αλλαγή στην οργανωτική κουλτούρα που αντιπροσωπεύει η εταιρική κοινωνική ευθύνη. Μια επιχείρηση, ενσωματώνοντας τους παραπάνω παράγοντες στη διαχείριση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης θα είναι σε καλύτερη θέση για να ξεπεράσει την ταραγμένη και αβέβαιη κατάσταση μιας οικονομικής κρίσης χρησιμοποιώντας τις πρακτικές αυτές ως μια επιχειρηματική ευκαιρία. Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι παρά τα μακροπρόθεσμα πλεονεκτήματα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βραχυπρόθεσμα το κόστος της δεν μπορεί να αγνοηθεί (Fernandez-Feijóo Souto, 2009).

4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα ιδιαίτερα περίπλοκο και γενικό πλέγμα που αναφέρεται στην αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομίας, της κοινωνίας, της πολιτικής και της κουλτούρας σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο οικονομικό επίπεδο η παγκοσμιοποίηση περιγράφει μια κατάσταση ενοποίησης, ολοκλήρωσης, ομογενοποίησης των αγορών, αύξησης των εμπορικών και επενδυτικών ροών, κανονιστικής εναρμόνισης και απελευθέρωσης στην κίνηση κεφαλαίων, εμπορευμάτων και ανθρώπινου δυναμικού (Μπιτζένης, 2009). Βέβαια, οι ανταλλαγές μεταξύ των διαφόρων χωρών δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο, αλλά στην σύγχρονη εποχή της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας και της άρσης των εμπορικών εμποδίων, το γεωγραφικό εύρος και η ταχύτητα των ανταλλαγών αυτών έχει αναπτυχθεί με ταχείς ρυθμούς (Robertson, 2003).

Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί λοιπόν τις τελευταίες δεκαετίες το βασικό στοιχείο της διεθνούς οικονομίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην διεθνή οικονομία μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο ομάδες. Αναλυτικότερα, η μια ομάδα επιχειρήσεων αφορά τις επιχειρήσεις εκείνες που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά σε εισαγωγές και εξαγωγές ενώ στη δεύτερη κατηγορία επιχειρήσεων συγκαταλέγονται οι επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν παραγωγικές δραστηριότητες σε χώρες εκτός των συνόρων της χώρας στην οποία εδρεύουν. Οι επιχειρήσεις που συγκαταλέγονται στη δεύτερη κατηγορία ονομάζονται πολυεθνικές επιχειρήσεις (Πιτέλης & Sugden, 2002). Πράγματι, οι τεχνολογικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές κατά την διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών έχουν δημιουργήσει μια ενοποιημένη παγκόσμια αγορά στην οποία οι επιχειρήσεις, για να παραμείνουν ανταγωνιστικές και να διατηρήσουν την κερδοφορία τους, είναι αναγκασμένες να ενσωματωθούν. Η εντατικοποίηση αυτή του ανταγωνισμού διεθνώς αναγκάζει τις επιχειρήσεις να αναβαθμιστούν, να επεκτείνουν γεωγραφικά τις δραστηριότητες τους και να διατηρούν ένα δίκτυο επιχειρήσεων και παραγωγικών μονάδων πέρα από τα στενά γεωγραφικά όρια της χώρας στην οποία εδρεύουν (Κυρκιλής, 2002).

Η ρύθμιση της εταιρικής δραστηριότητας έγινε για πρώτη φορά διεθνές θέμα από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 καθώς στον αναπτυσσόμενο κόσμο σημειώθηκε αύξηση των προσπαθειών για να ρυθμιστούν οι δραστηριότητες των

ξένων επενδυτών, ενώ προσπάθειες καταβλήθηκαν και για να θεσπιστούν κώδικες δεοντολογίας για την δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Αυτοί οι κώδικες δεοντολογίας εξέφραζαν τη στήριξη των προσπαθειών των κυβερνήσεων των αναπτυσσόμενων χωρών για τη ρύθμιση των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε εθνικό επίπεδο. Η στάση αυτή αντανάκλασε μια αντίληψη που θεωρούσε ότι η ανάπτυξη των γιγαντιαίων και ισχυρών πολυεθνικών επιχειρήσεων έθετε σε κίνδυνο την εθνική κυριαρχία των μικρών, φτωχών κρατών και εξέφραζε μια προσπάθεια να αποκατασταθεί η ισορροπία μεταξύ της αυξανόμενης δύναμης των πολυεθνικών και των ευάλωτων κρατών. Οι επιχειρήσεις όμως αντιστάθηκαν στις διεθνείς απόπειρες υποχρεωτικής ρύθμισης των δραστηριοτήτων πολυεθνικών επιχειρήσεων προτείνοντας ως εναλλακτική λύση την αυτορρύθμιση προς την κατεύθυνση της οποίας έγινε κάποια πρόοδος κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1970. Από το 1980 σημειώθηκε σημαντική μετατόπιση από την κρατική παρέμβαση τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η αυξανόμενη κινητικότητα του κεφαλαίου έδωσε τη δυνατότητα στις πολυεθνικές επιχειρήσεις να εκμεταλλεύονται τις ρυθμιστικές διαφορές μεταξύ των κρατών με την εγκατάσταση της παραγωγής τους σε χώρες με πιο ευνοϊκά καθεστάτα. Οι τάσεις αυτές αντανάκλωνται στις πολιτικές των αναπτυσσόμενων χωρών που μετατοπίστηκαν δραματικά από τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των πολυεθνικών επιχειρήσεων στον ανταγωνισμό για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Από την δεκαετία του 1990 κατά το αποκορύφωμα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών οι πολυεθνικές εταιρείες άρχισαν να προσελκύουν αρνητική κριτική για τις εργασιακές πρακτικές που εφαρμόζαν και για το παγκόσμιο περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Η ανάπτυξη της παγκόσμιας αλυσίδας αξίας, όπου οι πολυεθνικές επιχειρήσεις έλεγχαν ένα δίκτυο προμηθευτών σε φτωχές χώρες οδήγησαν σε εκκλήσεις για να αναλάβουν την ευθύνη όχι μόνο για θέματα όπως η ποιότητα και οι ημερομηνίες παράδοσης, αλλά για τις συνθήκες εργασίας και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ταυτόχρονα η αυξημένη σημασία των εμπορικών σημάτων και της φήμης μιας επιχείρησης καθιστούσαν κορυφαίες εταιρείες ιδιαίτερα ευάλωτες σε κοινή δημοσιότητα και στην αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού. Για μια ακόμη φορά, οι πολυεθνικές εταιρείες ανταποκρίθηκαν στην κακή δημοσιότητα που περιέβαλε τις δραστηριότητές τους ενστερνιζόμενες την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Στο πλαίσιο

αυτό συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι ΜΚΟ, οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και περιβαλλοντικές ομάδες συνέβαλαν στην απαίτηση για περισσότερη εταιρική ευθύνη εκ μέρους των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις ασχολούνται όμως κυρίως με μια πιθανή βλάβη στη φήμη τους που μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα της έκθεσης στα μέσα ενημέρωσης των αθέμιτων εταιρικών πρακτικών τους. Έτσι η εταιρική κοινωνική ευθύνη που λαμβάνουν υπόψη περιγράφεται με αρνητικούς όρους, με άλλα λόγια δηλαδή δίνει έμφαση στα πράγματα που οι εταιρείες δεν πρέπει να κάνουν, όπως λ.χ. να απασχολούν παιδιά ή να παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, παρά στο τι θα πρέπει να κάνουν για να έχουν θετικά αποτελέσματα σε ζητήματα όπως η εξάλειψη της φτώχειας (Jenkins, 2005).

5. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

5.1 Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών το 2013 λειτουργούσαν στην ελληνική αγορά 2.886 καταστήματα τραπεζών και απασχολούνταν 50.167 εργαζόμενοι. Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία ισολογισμού του εννεαμήνου 2014 το ενεργητικό των τραπεζών υπολογίζεται σε 301.882 εκατ. Ευρώ, οι καταθέσεις σε 173.759 εκατ. Ευρώ και τα καθαρά κέρδη μετά φόρων -1.202 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος (2012) η καθοριστικότερη εξέλιξη στη σύγχρονη πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι η ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση των τραπεζών. Η θεμελιώδης αυτή μεταβολή υπαγορεύτηκε από τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης της ελληνικής οικονομίας η οποία έπληξε το τραπεζικό σύστημα. Συγκεκριμένα, οι ελληνικές τράπεζες αδυνατούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση στις διεθνείς αγορές καθώς η πιστοληπτική τους ικανότητα επιδεινώθηκε, ενώ οι καταθέτες εξαιτίας του κλίματος αβεβαιότητας προχώρησαν σε εκροή των αποταμιεύσεών τους. Επιπλέον, οι οικονομικές συνθήκες στην ελληνική οικονομία ήταν τέτοιες όπου οι δανειολήπτες αδυνατούσαν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους οδηγώντας σε επιδείνωση τα χαρτοφυλάκια των τραπεζών. Επίσης, το PSI, δηλαδή η απομείωση του δημόσιου χρέους με την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, είχε ως αποτέλεσμα οι ελληνικές τράπεζες να εγγράψουν τεράστιες ζημίες στους ισολογισμούς τους. Οι παραπάνω παράγοντες συνέβαλαν στη μείωση όχι μόνο της ρευστότητας αλλά και της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών η βιωσιμότητα των οποίων πλέον αμφισβητούνταν και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εισέρχονταν σε μια περίοδο αστάθειας. Έτσι η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών αναδείχτηκε ως η μόνη για την αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης προς την φερεγγυότητα του τραπεζικού συστήματος και για την διασφάλιση της ασφάλειας των καταθέσεων. Η κεφαλαιακή ενίσχυση του δημοσίου διοχετεύτηκε στην Τράπεζα Πειραιώς, την Εθνική Τράπεζα, την Eurobank και την Alpha Bank, οι οποίες κρίθηκε ότι είχαν συστηματικά χαρακτηριστικά, δηλαδή μια πιθανή χρεοκοπία τους θα έπληττε όλο το τραπεζικό σύστημα. Το κόστος της ανακεφαλαιοποίησης των παραπάνω τραπεζών

υπολογίστηκε σε 50 δις. ευρώ έπειτα από την αξιολόγηση των κεφαλαιακών τους αναγκών. Συμπερασματικά, όπως καταλήγει η έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας (2012) η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών κρίθηκε επιβεβλημένη για την ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και την αποκατάσταση του διαμεσολαβητικού ρόλου των τραπεζών ο οποίος είχε παραλύσει.

5.2 Η εταιρική κοινωνική ευθύνη στις ελληνικές τράπεζες

Στον ελληνικό τραπεζικό τομέα οι τράπεζες, σε συνεργασία με μια σειρά από οργανώσεις, φορείς, συλλόγους και ιδρύματα, έχουν ενσωματώσει στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Οι τράπεζες μάλιστα σε ετήσια βάση εκτός από την έκθεση του οικονομικού τους απολογισμού δημοσιοποιούν και τις δράσεις και πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει στους τομείς του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, του αθλητισμού κ.α. προβάλλοντας την κοινωνική τους προσφορά. Το γεγονός ότι στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα εφαρμόζονται δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης καταδεικνύει ότι έχουν υιοθετήσει ένα σύγχρονο τρόπο management (Λιδωρίκης, 2006). Επιπλέον, στο πλαίσιο λειτουργίας μιας εμπορικής τράπεζας η τραπεζική συμπεριφορά καθορίζεται από τον Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας ο οποίος και αποτελεί προϊόν διατραπεζικής συνεργασίας. Η θέσπιση του Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας αποσκοπεί στον καθορισμό ενιαίων προτύπων καλής τραπεζικής πρακτικής με στόχο τη βελτίωση της διαφάνειας και της ειλικρίνειας μεταξύ τραπεζών και συναλλασσόμενων αλλά και την ενίσχυση της μεταξύ τους εμπιστοσύνης. Στην Ελλάδα η Ελληνική Ένωση Τραπεζών έθεσε σε ισχύ το 1997 τον κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας. Ο κώδικας αυτός αποτυπώνει τις παραδεδεγμένες αρχές δεοντολογίας που αφορούν τα υφιστάμενα συναλλακτικά ήθη, το εθνικό δίκαιο, τις κοινοτικές ρυθμίσεις, τις νομοθετικές διατάξεις, τις αποφάσεις των εποπτικών αρχών κ.α. Η θέση σε ισχύ του Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας προωθεί την ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των ελληνικών τραπεζών και βελτιώνει την ποιότητα των παρεχόμενων τραπεζικών υπηρεσιών και προϊόντων προς όφελος των συναλλασσόμενων. Ειδικότερα, ο Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας αφορά ζητήματα όπως η ενημέρωση των συναλλασσόμενων, η διαφάνεια των συναλλαγών, η εχεμύθεια και το τραπεζικό απόρρητο, η συλλογή των προσωπικών στοιχείων των συναλλασσόμενων, τις

ύποπτες συναλλαγές, τα παράπονα των συναλλασσόμενων και την προβολή και διαφήμιση των τραπεζών. Επίσης ο Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας περιλαμβάνει πρόβλεψη για τις διάφορες τραπεζικές εργασίες όπως είναι οι καταθέσεις, οι πιστοδοτήσεις, η μεταφορά κεφαλαίων, οι συναλλαγές με κάρτες, οι θυρίδες θησαυροφυλακίου και οι επενδυτικές υπηρεσίες.

Όπως σημειώνει ο Ευσταθόπουλος (2009) οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν βελτιώσει τις πρωτοβουλίες τους σε ζητήματα κοινωνικής ευθύνης κατά τα τελευταία χρόνια και έχουν εδραιώσει τη φήμη περί ιδιαιτέρως υπευθύνων επιχειρήσεων καθώς διάφορες μελέτες κατέτασαν τον τραπεζικό κλάδο στην δεύτερη θέση πίσω από τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών. Παρά την επικοινωνιακή προβολή των δράσεων των τραπεζών σε κοινωνικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και άλλα θέματα, οι οποίες μάλιστα δημοσιεύονται σε πολυσέλιδες εκθέσεις και απολογισμούς, η κριτική εναντίον των τραπεζών πληθαίνουν από φορείς όπως οι καταναλωτικές οργανώσεις, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, τα πολιτικά κόμματα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.α. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα διάφορων ερευνών η τραπεζική δραστηριότητα θεωρείται ότι δεν ανταποκρίνεται στις κοινωνικές της υποχρεώσεις και οι ελληνικές τράπεζες έχουν αποκτήσει μια αρνητική εικόνα. Η μεταβολή αυτή ως προς τον τρόπο που το κοινό αντιλαμβάνεται την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των ελληνικών τραπεζών στην κοινωνία οφείλεται στην εκδήλωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Συγκεκριμένα, οι διάφορες έρευνες έδειξαν ότι οι περισσότεροι εκτιμούν ότι οι τράπεζες δεν ανταποκρίθηκαν με υπευθυνότητα στο ζήτημα της οικονομικής κρίσης και ότι ο έλεγχος και η εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να αυξηθεί. Επιπλέον καταγράφηκε η έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών προς τις τράπεζες καθώς εκτιμάται ότι οι τραπεζικές υπηρεσίες είναι ακριβές, οι προμήθειες αδικαιολόγητα υψηλές και τα τραπεζικά κέρδη υπερβολικά. Συνολικά δηλαδή διαπιστώνεται ένα χάσμα μεταξύ της πραγματικής συμπεριφοράς και πρακτικής των τραπεζών και της ρητορικής τους. Στο πλαίσιο αυτό οι τραπεζικές δραστηριότητες φαίνεται να μη διακρίνουν τη θεμιτά από την αθέμιτη συμπεριφορά, το μακροπρόθεσμο συμφέρον από το βραχυπρόθεσμο κέρδος και την επιχειρηματική λειτουργία από την κοινωνική αποστολή. Έτσι η νομιμοποίηση της δράσης και λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος έχει διαβρωθεί και εκδηλώνεται μια έντονη δυσαρέσκεια προς τις τράπεζες οι οποίες εισέρχονται

σε μια περίοδο κρίσης και απαξίωσης ως προς τον κοινωνικό τους χαρακτήρα.

Πράγματι, η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν είναι νέα στον τραπεζικό τομέα, αλλά στις μέρες μας καθίσταται εξαιρετικά επίκαιρη, δεδομένου ότι η κρίση ανέδειξε σημαντικά την ανάγκη ενσωμάτωσης των ηθικών αρχών στις τραπεζικές εργασίες. Η εμπειρία της κρίσης έδειξε ότι η αυτορρύθμιση των τραπεζών με μέσα όπως η εφαρμογή δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν είναι αποτελεσματική. Η υπάρχουσα εμπειρία δείχνει ότι η κοινωνική ευθύνη και η ηθική συμπεριφορά των τραπεζών εκλαμβάνονται ως ένα κατάλληλο εργαλείο μάρκετινγκ για την επικοινωνία με το κοινό χωρίς όμως να ενσωματώνονται ουσιαστικά στις τραπεζικές πρακτικές, ενώ περεταίρω η εμπειρία από την κρίση έδειξε ότι υπάρχει έλλειψη ηθικών αρχών στις αποφάσεις των διευθυντικών στελεχών. Η οικονομική κρίση έριξε την προσοχή του κοινού στο χρηματοπιστωτικό κλάδο λόγω της αποτυχίας των εμπορικών τραπεζών η οποία μετακύλησε στην πραγματική οικονομία και επιβάρυνε τους φορολογούμενους μέσω της κρατικής διάσωσης των τραπεζών (Burianova & Paulik, 2014). Σύμφωνα με τη μελέτη των Pezer & Del Bosque (2012) οι τράπεζες τείνουν να προωθούν μόνο τις δραστηριότητες αυτές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από τις οποίες έχουν το μεγαλύτερο όφελος. Στον τραπεζικό τομέα, υπάρχουν τρεις βασικές ομάδες : οι πελάτες όπου οι τράπεζες προσπαθούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους ανάγκες, οι εργαζόμενοι για τους οποίους οι τράπεζες προσπαθούν να δημιουργήσουν ιδανικές συνθήκες εργασίας και η κοινωνία όπου οι τράπεζες συνεισφέρουν στην οικονομική της ανάπτυξη. Οι τράπεζες αποσκοπούν ωστόσο στη βραχυπρόθεσμη βελτίωση της εικόνας τους και την αύξηση των κερδών και ενσωματώνουν δράσεις εταιρικής ευθύνης μόνο επειδή ο τραπεζικός κλάδος υπέστη μεγάλο πλήγμα στην εικόνα του και την αξιοπιστία του εξαιτίας της συμμετοχής τους στην οικονομική κρίση.

Ο Ευσταθόπουλος (2009) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αν και οι τράπεζες έχουν αυξήσει τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν έχουν ανταποκριθεί στις κοινωνικές προσδοκίες καθώς ουσιαστικά έχουν υιοθετήσει ένα επιχειρηματικό μοντέλο μεγιστοποίησης του κέρδους για τους μετόχους το οποίο υποβιβάζει οποιαδήποτε άλλη λειτουργία. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη των ελληνικών τραπεζών περιορίζεται σε κοινωνικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς σκοπούς, χωρίς να ενσωματώνεται στις βασικές δραστηριότητες

και τις επιχειρηματικές πρακτικές τους. Στην πραγματικότητα το κοινωνικό σύνολο θεωρεί ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν ανταποκρίνεται στην κοινωνική του ευθύνη. Η δυσαρέσκεια αυτή εντοπίζεται σε τρία σημεία. Πρώτον, στην αδιαφάνεια και στην ανεπάρκεια πληροφόρησης ως προς τους όρους συναλλαγής μεταξύ πελατών και τραπεζών, την τιμολογιακή τους πολιτική και τις πρακτικές τους. Δεύτερον, στην απουσία υπεύθυνης διαχείρισης σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων όπως ο τραπεζικός αποκλεισμός, ο υπερδανεισμός, η ανεπαρκής χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων κ.α. Τρίτον, στο ρόλο που έπαιξαν στην εκδήλωση της κρίσης, την αλόγιστη πιστωτική επέκταση και στην αξιοποίηση της δημόσιας στήριξης για αύξηση του κέρδους και όχι χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας.

Πράγματι, το τραπεζικό σύστημα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη καθώς η σταθερότητα του και η αξιοπιστία του δημιουργούν διάφορα οφέλη για την κοινωνία. Σε γενικές γραμμές οι τράπεζες λειτουργούν ως μεσολαβητές που διευκολύνουν τις χρηματικές ροές ανάμεσα στους δανειστές και τους δανειζόμενους. Έτσι, ένα υγιές τραπεζικό σύστημα είναι προϋπόθεση για την επίτευξη μιας βιώσιμης κοινωνικής ευημερίας. Επιπλέον, δεδομένης της χρήσης σημαντικών πόρων από την κοινωνία, αφού το ενεργητικό των τραπεζών κυρίως προέρχεται από τους καταθέτες και όχι από τους μετόχους, οι τράπεζες υποχρεούνται να παρέχουν ανατροφοδότηση προς το κοινωνικό σύνολο συχνότερα από άλλες βιομηχανίες. Η υποχρέωση αυτή γίνεται ακόμη πιο έντονη όταν οι τράπεζες είναι σε κίνδυνο και οι κυβερνήσεις τις διασώζουν σε βάρος των φορολογουμένων. Οι τράπεζες γνωρίζουν ότι διαχειρίζονται ουσιαστικά δημόσιους πόρους και η συνειδητοποίηση του γεγονότος αυτού εξηγεί γιατί πολλές τράπεζες προσαρτούν τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις ετήσιες εκθέσεις τους (Wu & Shen, 2013).

Συμπερασματικά, οι τράπεζες εξαιτίας του θεμελιώδους τους διαμεσολαβητικού ρόλου στις πιστωτικές αγορές και στην οικονομία ευρύτερα μπορούν να γίνουν αντιληπτοί ως ημι-δημόσιοι θεσμοί. Συνεπώς, η εταιρική κοινωνική ευθύνη για τις ελληνικές τράπεζες είναι ένας κρίσιμος παράγοντας της λειτουργίας τους καθώς οφείλουν να εναρμονίζουν την οικονομική και την κοινωνική αποτελεσματικότητα και να συμβάλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

6. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

6.1 Τράπεζα Πειραιώς

Η Τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916 και σήμερα αποτελεί την μεγαλύτερη τράπεζα στον ελληνικό χρηματοπιστωτικό τομέα με σημαντική παρουσία και στο εξωτερικό. Μετά από την εξαγορά της ΑΤΕbank της Γενικής Τράπεζας το 2012 και της Millennium Bank το 2013, αλλά και την απορρόφηση των δραστηριοτήτων της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε ένα κεντρικό ρόλο στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος. Η Τράπεζα Πειραιώς διαθέτει 1.037 υποκαταστήματα στην Ελλάδα και απασχολεί 16.558 εργαζομένους.

Στην πλέον πρόσφατη έκθεση Εταιρικής Υπευθυνότητας της Τράπεζας Πειραιώς για το 2013 διατυπώνονται οι Αρχές Εταιρικής Υπευθυνότητας στις οποίες η τράπεζα δεσμεύεται οικειοθελώς προκειμένου να εντάξει στις επιχειρηματικές της πρακτικές κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτιστικές δράσεις που υπερβαίνουν τις νομικές της υποχρεώσεις. Αναλυτικότερα οι Αρχές Εταιρικής Υπευθυνότητας είναι οι ακόλουθες :

Πρώτον, οι αρμονικές σχέσεις με τους κοινωνικούς εταίρους μέσα από συστηματικές και στρατηγικά σχεδιασμένες κοινωνικές δράσεις. Δεύτερον, η ευθυγράμμιση των επιχειρηματικών στόχων με την κοινωνική πρόοδο και αλληλεγγύη μέσα από την ορθή εξυπηρέτηση των πελατών της τράπεζας και την ενίσχυση του συμβουλευτικού της ρόλου. Τρίτον, η βελτιστοποίηση της εταιρικής διακυβέρνησης μέσα από την καθιέρωση της διαφάνειας στην διακυβέρνηση και λειτουργία της τράπεζας, την εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών και την συστηματική πληροφόρηση επενδυτών, ΜΜΕ, μη κυβερνητικών οργανώσεων και επιχειρηματιών. Τέταρτον, η υιοθέτηση άριστων εργασιακών πρακτικών μέσα από την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την επίτευξη ικανών αφοσιωμένων και εμπνευσμένων εργαζόμενων. Πέμπτον, η προστασία του περιβάλλοντος με την υπεύθυνη χρήση φυσικών πόρων και την υποστήριξη επιχειρηματικών δράσεων που παράγουν περιβαλλοντική ωφέλεια, η οποία επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την ενίσχυση της πράσινης επιχειρηματικότητας και την εφαρμογή στρατηγικών για την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της τράπεζας. Έκτον, η

παραγωγή του πολιτισμού που επιτυγχάνεται μέσα από την συνεισφορά στην ανάδειξη της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας, την διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων κ.α.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην έκθεση Εταιρικής Υπευθυνότητας της Τράπεζας Πειραιώς για το 2013 η τράπεζα καθιερώνει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συνεργασίας και τρόπους επικοινωνίας με κάθε ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη . Η Τράπεζα Πειραιώς αναγνωρίζει ως ενδιαφερόμενα μέρη τους επενδυτές, τους πελάτες, τις άλλες τράπεζες, τους αναλυτές επενδύσεων, την επιχειρηματική κοινότητα, τους εργαζόμενους και τις οικογένειές τους, τις κανονιστικές αρχές, τις τοπικές κοινωνίες, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τους προμηθευτές / παρόχους υπηρεσιών.

6.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους και ισχυρότερους πιστωτικούς οργανισμούς στην ελληνική οικονομία, ενώ κατά την δεκαετία του 2000 ανέπτυξε ένα σημαντικότατο δίκτυο καταστημάτων στο εξωτερικό. Διαθέτοντας 539 καταστήματα και 1.409 ΑΤΜ διαθέτει ένα ευρύτατο δίκτυο εξυπηρέτησης που καλύπτει την ελληνική επικράτεια, ενώ παράλληλα απασχολεί 9.782 εργαζομένους. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε το 1841 ως εμπορική τράπεζα και διέθετε το εκδοτικό προνόμιο μέχρι και το 1928 κι έτσι παραδοσιακά απολαμβάνει την εμπιστοσύνη του κοινού και μία από τις ηγετικές θέσεις στην ελληνική τραπεζική αγορά, προσφέροντας μια μεγάλη ποικιλία τραπεζικών χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Όπως αναφέρεται στην Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για το 2013 η υπεύθυνη λειτουργία της Εθνικής Τράπεζας αποτυπώνεται στις αξίες που υιοθετεί. Συγκεκριμένα, στις αξίες αυτές περιλαμβάνεται, πρώτον, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπου η τράπεζα αρνείται να χρηματοδοτεί επιχειρήσεις ή πρόσωπα που παραβιάζουν τα δικαιώματα αυτά. Δεύτερον, ο σεβασμός για το περιβάλλον, όπου η τράπεζα υιοθετεί συγκεκριμένες πολιτικές για το περιβάλλον και την προστασία του. Τρίτον, η κοινωνική συνεισφορά όπου η τράπεζα συμβάλει στην κοινωνική συνοχή και στην επίλυση μειζόνων προβληματικών οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Τέταρτον, η συμβολή στις τέχνες, τον πολιτισμό και την παιδεία όπου η Εθνική Τράπεζα καταβάλλει προσπάθειες για την ενίσχυση των

πολιτιστικών αξιών και την προβολή των σχετικών δράσεων. Πέμπτον, η ανεξαρτησία καθώς η δράση της τράπεζας είναι ανεξάρτητη από τα επιμέρους συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών.

Το 2010 μάλιστα η Εθνική Τράπεζα με σκοπό την συστηματική διαχείριση των ζητημάτων που αφορούν την εταιρική κοινωνική ευθύνη προχώρησε σε μια σειρά διαρθρωτικές και οργανωτικές μεταβολές με σημαντικότερη αυτή του διορισμού Υπευθύνου Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και την ανάληψη των σχετικών αρμοδιοτήτων. Η δημιουργία αυτής της θέσης στο οργανόγραμμα της τράπεζας υποδεικνύει τη δέσμευσή της για την αναβάθμιση του ρόλου της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης κατά τη δράση και λειτουργία της τράπεζας.

Στο πλαίσιο αυτό η Εθνική Τράπεζα, όπως αναφέρεται στην Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για το 2013, ορίζει ως ενδιαφερόμενα μέρη όσους αναμένεται να επηρεαστούν από τις δραστηριότητές της και αναγνωρίζει ως βασικές ομάδες ενδιαφερόμενων μερών τους εξής : τους επενδυτές και μετόχους, τους πελάτες, τους εργαζόμενους, τις τοπικές κοινωνίες, την επιχειρηματική κοινότητα, τους προμηθευτές, την πολιτεία και τις εποπτικές αρχές, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η Εθνική Τράπεζα δεν περιορίζεται στην οργάνωση των ενδιαφερομένων μερών αλλά επικοινωνεί σε τακτικά χρονικά διαστήματα μαζί τους μέσα από τα αρμόδια τμήματα επικοινωνίας που έχει συστήσει και τα οποία διαχειρίζονται τις πληροφορίες που προκύπτουν και αναλύουν και αξιολογούν τις προσδοκίες τους από την τράπεζα. Η ανταπόκριση της Εθνικής Τράπεζας σε αυτές τις προσδοκίες είναι ένα βασικό κριτήριο βελτίωσης της λειτουργίας της, των τραπεζικών υπηρεσιών που προσφέρει και της συνολικής της επίδρασης.

6.3 Eurobank

Η Eurobank συγκεκριμένα είναι ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός με ένα σύνολο ενεργητικού που υπερβαίνει τα 74 δις. Ευρώ και απασχολεί περισσότερους από 17.500 άτομα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο διεθνές της δίκτυο. Στην Ελλάδα ιδιαίτερα η Eurobank, εντάσσοντας στο δυναμικό της το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και την Proton Bank, διαθέτει σήμερα περισσότερα από 500 καταστήματα και 840 ATM, αποτελεί πυλώνα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και χρηματοδοτεί την πραγματική οικονομία υποστηρίζοντας την

αποκατάσταση των θετικών ρυθμών ανάπτυξης της χώρας (Eurobank, 2014). Η Eurobank, ενισχυμένη από την καταθετική βάση της του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και της Proton Bank αύξησε τις χορηγήσεις προς τις επιχειρήσεις που έφτασαν τα 27,2 δις. ευρώ, αλλά και προς τα νοικοκυριά που έφτασαν τα 26,3 δις. ευρώ. Ως θετική συνέπεια της ενίσχυσης των καταθέσεων, οι καταθέσεις πελατών αυξήθηκαν από 11,2 δις. ευρώ το 2012 σε 41,5 δις. ευρώ το 2013, όπως αναφέρεται στον Ετήσιο Απολογισμό της τράπεζας για το 2013.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη της Eurobank επιτυγχάνεται μέσα από τον διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τη συνεισφορά της τράπεζας στην κοινωνία. Αναλυτικότερα, η εταιρική υπευθυνότητα της Eurobank εφαρμόζεται πάνω σε τέσσερες άξονες, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της τράπεζας. Ο πρώτος άξονας αφορά στην ανταλλαγή απόψεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη μέσα από ενέργειες που φωτίζουν τα υφιστάμενα προβλήματα αλλά παράλληλα προωθούν λύσεις. Ο δεύτερος άξονας αφορά στην ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης προκειμένου να διασφαλίζεται τόσο η διαφάνεια όσο και η χρηστή λειτουργία της τράπεζας. Ο τρίτος άξονας περιλαμβάνει την κοινωνική συνεισφορά της τράπεζας, ενώ ο τέταρτος άξονας αφορά στη μέριμνα για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.

Όπως αναφέρεται στον Ετήσιο Απολογισμό της Eurobank για το 2013 η τράπεζα κατατάσσει τα ενδιαφερόμενα μέρη σε τέσσερες κατηγορίες. Αναλυτικότερα, η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο γίνεται αντιληπτό ως ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια της τράπεζας και έτσι λαμβάνονται πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο την προσέλευση, ανάπτυξη και διατήρηση των τραπεζοϋπαλλήλων. Η δεύτερη κατηγορία αφορά στους πελάτες με τους οποίους η τράπεζα επιδιώκει να αναπτύξει και να διαφυλάξει ένα κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στην διαχείριση των παραπόνων, την κουλτούρα της ποιοτικής εξυπηρέτησης και τη βελτίωση της ικανοποίησής τους. Η τρίτη κατηγορία αφορά στους προμηθευτές για τους οποίους η Eurobank υιοθετεί ενιαίες διαδικασίες τόσο για την επιλογή και την διαφανή εκτέλεση διαγωνισμών όσο και για την παρακολούθηση των προμηθειών και την μείωση του κόστους. Η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει την κοινωνία στην οποία διακρίνονται τομείς όπως η παιδεία, η κοινωνική αλληλεγγύη, η νεανική επιχειρηματικότητα, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός και το περιβάλλον. Η

δραστηριοποίηση της Eurobank στους τομείς αυτούς αποτελεί τον πυρήνα της κοινωνικής της προσφοράς και τμήμα της εταιρικής της φυσιολογίας.

6.4 Alpha Bank

Η Alpha Bank αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες τράπεζες του ελληνικού χρηματοπιστωτικού κλάδου η οποία προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών και η οποία έχει επεκτείνει τις δραστηριότητές της και στη διεθνή αγορά. Η Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879 ενώ πρόσφατα απέκτησε το σύνολο των μετοχών της Εμπορικής Τραπέζης και εξαγόρασε τις λιανικές εργασίες της Citibank. Το δίκτυο των καταστημάτων στην Ελλάδα αριθμεί 655 καταστήματα.

Σύμφωνα με τον Απολογισμό Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για το 2013 οι δεσμεύσεις της Alpha Bank ως προς την εταιρική της ευθύνη περιλαμβάνουν, πρώτον, την εξυπηρέτηση των πελατών και την παροχή ποιοτικών χρηματοπιστωτικών προϊόντων, δεύτερον, τη διασφάλιση της ικανοποίησης των εργαζομένων, τρίτον, τη συμβολή στην ενίσχυση της κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, και τέταρτον την συνεχή ανάπτυξη και ενίσχυση της υφιστάμενης περιβαλλοντικής πολιτικής με σκοπό τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της τράπεζας.

Επίσης, η Alpha Bank ως ενδιαφερόμενα μέρη αναγνωρίζει τους εργαζόμενους, τους πελάτες, τους μετόχους, το κράτος και τις κανονιστικές αρχές, την επιχειρηματική κοινότητα, τους προμηθευτές, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σωματεία / συλλόγους και τις τοπικές κοινότητες. Η Alpha Bank προσπαθεί να διατηρεί διάλογο και συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί όσο περισσότερο είναι δυνατόν στις προσδοκίες τους. Με βάση την νομοθεσία και την διάδραση με τα περισσότερα ενδιαφερόμενα μέρη η τράπεζα αναλαμβάνει δεσμεύσεις απέναντί τους και προβαίνει στις αντίστοιχες ενέργειες.

7.ΟΙ ΕΤΗΣΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Στο παρακάτω κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά κατ' έτος οι δράσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στον τομέα του πολιτισμού, του περιβάλλοντος και της κοινωνικής συνοχής. Βέβαια η εταιρική κοινωνική ευθύνη των τραπεζών δεν εξαντλείται στα πεδία αυτά. Δεδομένου ότι στο πλαίσιο της εργασίας αυτής δεν είναι δυνατή η ανάλυση, παρουσίαση και σύγκριση του συνόλου των δράσεων και των παραμέτρων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, επιλέχθηκαν οι εξωστρεφείς δράσεις των τραπεζών, δηλαδή αυτές που υπερβαίνουν τα ενδιαφερόμενα μέρη στο εσωτερικό των τραπεζών (επενδυτές, μέτοχοι, εργαζόμενοι, πελάτες, προμηθευτές, εποπτικές αρχές) δίνοντας έμφαση στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων των ελληνικών τραπεζών ως προς το κοινωνικό σύνολο.

Η παρουσίαση που ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο αφορά την περίοδο 2008-2013 όπου και υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για όλες τις τράπεζες. Τα στοιχεία αντλούνται από τις Εκθέσεις Εταιρικής Υπευθυνότητας της Τράπεζας Πειραιώς, τις Εκθέσεις Εταιρικής Ευθύνης της Εθνικής Τράπεζας, τους ετήσιους απολογισμούς της Eurobank, και τους Απολογισμούς Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης της Alpha Bank. Ωστόσο, τα στοιχεία που δημοσιεύουν οι τράπεζες δεν είναι το ίδιο πλήρη, καθώς δεν παρατίθενται με την ίδια μεθοδολογία σε όλες τις περιπτώσεις τα οικονομικά στοιχεία που αφορούν τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, με αποτέλεσμα την δυσκολία σύγκρισης.

7.1 Τράπεζα Πειραιώς

2008

Η συνεισφορά της Τράπεζας Πειραιώς το 2008 σε δράσεις και προγράμματα αφορά κοινωνικού, πολιτιστικού και περιβαλλοντικού περιεχομένου αναλογούσε στο 3,3% των ετήσιων κερδών της προ φόρων και προβλέψεων ή στο 2,2% των λειτουργικών της εξόδων. Οι κοινωνικές δράσεις της τράπεζας υλοποιήθηκαν στον άξονα « Παιδί, Οικογένεια, Υγεία » και ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η ενίσχυση των πολυμελών οικογενειών στη Θράκη, η

ενίσχυση κοινοτήτων απεξάρτησης από τα ναρκωτικά, η ενίσχυση συλλόγων και οργανώσεων για άπορα και ορφανά παιδιά, άτομα τρίτης ηλικίας, παροχή υπηρεσιών ιατρικής φροντίδας κ.α. Οι πολιτιστικές δράσεις της Τράπεζας Πειραιώς διενεργούνται από το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ). Το 2008 το ΠΙΟΠ διεύρυνε το δίκτυο των μουσείων του (θεματικά μουσεία με βάση την τεχνολογία της παραδοσιακής και βιομηχανικής κληρονομιάς της χώρας), ολοκλήρωσε και δημιούργησε νέα ερευνητικά προγράμματα, αύξησε τις εκδόσεις του, εμπλούτισε τη βιβλιοθήκη του και γενικά αύξησε τις δραστηριότητές του. Ως προς τις περιβαλλοντικές της δράσεις η Τράπεζα Πειραιώς ευθυγραμμίζει τους επιχειρηματικούς της στόχους με την υπεύθυνη χρήση των φυσικών πόρων και υποστηρίζει τις επιχειρηματικές δράσεις που προάγουν την αειφόρο ανάπτυξη όπως η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Επιπλέον, η Τράπεζα Πειραιώς το 2008 είχε συνεργασίες με μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως η Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης, η περιβαλλοντική οργάνωση Mom για την προστασία της βιοποικιλότητας.

2009

Το 2009 το κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό έργο της Τράπεζας Πειραιώς έφτασε στο 3,9% των ετήσιων κερδών της προ φόρων και προβλέψεων ή στο 1,3% των λειτουργικών της εξόδων. Οι κοινωνικές δράσεις της τράπεζας και το 2009 υλοποιήθηκαν στο ίδιο πλαίσιο του άξονα « Παιδί, Οικογένεια, Υγεία » όπως και το 2012. Το Πολιτιστικό ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) μέσα από τη λειτουργία του δικτύου των μουσείων του (Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης / Δημητσάνα, Μουσείο της Ελιάς και του Ελληνικού Λαδιού / Σπάρτη, Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας Λέσβου, Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν.& Σ. Τσαλαπατά / Βόλος, Μουσείο Μαρμαροτεχνίας / Πύργος Τήνου) οργάνωσε μια σειρά δράσεων όπως η οργάνωση πολιτιστικών γεγονότων, η οργάνωση ποικίλων εκπαιδευτικών δράσεων και η παραγωγή ερευνητικού έργου. Το 2009 οι περιβαλλοντικές δράσεις της Τράπεζας Πειραιώς υλοποιήθηκαν κυρίως μέσω του ευρωπαϊκού συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος GREEN banking 4 Life.

2010

Η συνεισφορά της Τράπεζας Πειραιώς σε διάφορα κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά προγράμματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης το 2010 αντιστοιχούσε στο 1,7% των ετησίων κερδών προ φόρων και προβλέψεων και στο 1,2% των λειτουργικών της εξόδων. Όπως και τις προηγούμενες χρονιές οι κοινωνικές δράσεις της τράπεζας επικεντρώθηκαν στην ενίσχυση των πολυμελών οικογενειών, των κοινοτήτων απεξάρτησης νέων, των οργανώσεων για άπορα και ορφανά παιδιά και των συλλόγων για τη στήριξη ατόμων τρίτης ηλικίας . Το 2010 οι δραστηριότητες του ΠΙΟΠ διευρύνθηκαν καθώς λειτούργησαν νέα μουσεία στο ήδη υφιστάμενο δίκτυο μουσείων, το Μουσείο Περιβάλλοντος Στυμφαλίας και το Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί. Το 2010 συνεχίστηκαν οι ερευνητικές, εκδοτικές και άλλες δράσεις του δικτύου των μουσείων , ενώ οι αίθουσες πολλαπλών χρήσεων των μουσείων παραχωρήθηκαν για εκδηλώσεις και στους τοπικούς φορείς. Το 2010 το περιβαλλοντικό έργο της Τράπεζας Πειραιώς περιέλαβε μεταξύ άλλων τη συνέχιση της μακροχρόνιας συνεργασίας με την περιβαλλοντική οργάνωση Mom και την υποστήριξη των δράσεων άλλων οργανώσεων όπως ο ΑΡΧΕΛΩΝ, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία ,ο συνεταιρισμός « Κλίμαξ plus » και η WWF Ελλάς.

2011

Κατά το 2011 τα προγράμματα ενίσχυσης των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, παραγωγής της πολιτιστικής κληρονομιάς και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος αντιστοιχούσαν στο 2% των ετησίων κερδών της Τράπεζας Πειραιώς προ φόρων και προβλέψεων ή στο 1% του λειτουργικού της κόστους. Παρατηρείται δηλαδή μια μείωση σε σχέση με άλλες χρονιές. Το 2011 η Τράπεζα Πειραιώς ανέπτυξε πρωτοβουλίες για την υποστήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Συνολικά υλοποίησε 25 δράσεις στον άξονα « Παιδί, Οικογένεια, Υγεία » και επιδίωξε τη συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως η UNISEF , οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα το Χαμόγελο του Παιδιού, αλλά και με ερευνητικούς φορείς. Η Τράπεζα Πειραιώς επίσης το 2009 επιδίωξε την αναβάθμιση του πολιτισμικού επιπέδου μέσω της δραστηριότητας του ΠΙΟΠ. Συγκεκριμένα η κατασκευή δύο νέων θεματικών μουσείων (Μουσείο Μαστίχας / Χίος, Μουσείο Αργυροτεχνίας / Ιωάννινα) εντάχθηκε σε ευρωπαϊκά και εθνικά

πλαίσια χρηματοδότησης, ενώ το υφιστάμενο δίκτυο μουσείων ήταν ο πυρήνας μιας σειράς σχετικών πολιτιστικών δράσεων. Η Τράπεζα Πειραιώς εκτός από τη δέσμευσή της για τη μείωση του περιβαλλοντικού της αποτυπώματος, υποστήριξε δράσεις φορέων για την προστασία του περιβάλλοντος όπως η Mom , η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών και η WWF Ελλάς.

2012

Το 2012 η συνεισφορά της Τράπεζας Πειραιώς περιορίστηκε ακόμη περαιτέρω φτάνοντας στο 0,7% των ετησίων κερδών προ φόρων και προβλέψεων και στο 1,0% του λειτουργικού της κόστους. Το 2012 η τράπεζα συνέβαλε ποικιλοτρόπως στην ανασυγκρότηση της τοπικής οικονομίας της Χίου που επλήγη από πυρκαγιά και στήριξε τη δράση μη κυβερνητικών οργανώσεων όπως ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, η UNISEF, το Χαμόγελο του Παιδιού και τα Παιδικά Χωριά SOS. Επίσης, ενίσχυσε ερευνητικούς φορείς όπως διάφορα πανεπιστήμια, κάλυψε ανάγκες δημοσίων μονάδων υγείας και έκανε δωρεές σε σχολεία αλλά και σε δήμους και περιφέρειες της χώρας. Το ΠΙΟΠ το 2012 παρά τις αντικειμενικές οικονομικές δυσκολίες συνέχισε την ποικίλη δράση του μέσα από το δίκτυο των μουσείων του οργανώνοντας καλλιτεχνικές, επιστημονικές, εκπαιδευτικές και άλλες εκδηλώσεις που συνδέονται με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του κάθε μουσείου. Είναι σημαντικό ότι η λειτουργία του δικτύου το ΠΙΟΠ αυξάνει την τουριστική κίνηση σε απομακρυσμένες περιοχές συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και της τοπικής αγοράς, αλλά και στην προβολή της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Στο περιβαλλοντικό τομέα η Τράπεζα Πειραιώς συνέχισε την μακρόχρονη συνεργασία με διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις.

2013

Το 2013 η συνεισφορά της Τράπεζας Πειραιώς σε κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές δράσεις αυξήθηκε ως ποσοστό των ετησίων κερδών της προ φόρων και προβλέψεων φτάνοντας το 1,0% που αντιστοιχεί στο 0,6% του λειτουργικού κόστους της τράπεζας. Στις κοινωνικές δράσεις της Τράπεζας Πειραιώς κατά το 2013 καταγράφονται οι χορηγίες και δωρεές σε κοινωφελείς οργανώσεις όπως ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας & Αποκαταστάσεως Αναπήρων Παίδων , το Χαμόγελο του

Παιδιού και η Κιβωτός του Κόσμου. Η τράπεζα επίσης στήριξε και ερευνητικούς φορείς όπως το Εθνικό Κέντρο Έρευνας «Δημόκριτος», το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, αλλά και εκπαιδευτικά ιδρύματα όπως το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας. Επίσης, η Τράπεζα Πειραιώς το 2013 ανταποκρίθηκε στις ανάγκες των δημοσίων μονάδων υγείας, προσχώρησε σε δωρεές προς διάφορα δημόσια νοσοκομεία. Τέλος, η Τράπεζα Πειραιώς έχει ενισχύσει οικονομικά το 2013, 23 δήμους και περιφέρειες, ενώ ενίσχυσε και διάφορους εκκλησιαστικούς φορείς, αλλά και αθλητικά σωματεία. Η τράπεζα επίσης είναι Επίσημος Χρυσός Χορηγός της Εθνικής Ομάδας Ποδοσφαίρου. Στον τομέα του πολιτισμού, το ΠΙΟΠ εκτός τις συνήθεις πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, ερευνητικές και εκδοτικές δράσεις του είναι σημαντικό ότι το 2013 δρομολόγησε την αναμόρφωση του καταστατικού του στο οποίο πλέον ενσωματώνονται περιβαλλοντικοί στόχοι σε ισότιμη βάση με τους πολιτιστικούς. Στο πλαίσιο της συνεργασίας της Τράπεζας Πειραιώς με την κοινωνία των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος συνεχίστηκαν και για το 2013 οι σταθερές συνεργασίες με διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις.

Πίνακας 1. Χορηγικό πρόγραμμα ως ποσοστό κερδών προ φόρων και προβλέσεων Ομίλου Τράπεζας Πειραιώς

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΧΟΡΗΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΩΣ % ΕΤΗΣΙΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ	
2008	3,3%
2009	3,9%
2010	1,7%
2011	2,0%
2012	0,7%
2013	1,9%

Πηγή : Έκθεση Εταιρικής Υπευθυνότητας 2008-2013

7.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

2008

Η Εθνική Τράπεζα και οι οργανισμοί της (Μορφωτικό Ίδρυμα και Ιστορικό Αρχείο) το 2008 υλοποίησαν ένα πλήθος πολιτιστικών κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων. Το χορηγικό πρόγραμμα της τράπεζας έφτασε τα 24,7 εκατ. ευρώ αντιστοιχώντας στο 3,9% των κερδών της. Υλοποιώντας το πρόγραμμα « Ευθύνη » η Εθνική Τράπεζα υποστηρίζει μια σειρά δράσεων που διαρθρώνονται σε τρεις άξονες : άνθρωπος, περιβάλλον και πολιτισμός. Στον πρώτο άξονα που περιλαμβάνει τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, τον αθλητισμό και την παιδεία η Εθνική Τράπεζα διοχέτευσε το 25% του χορηγικού της προγράμματος. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται η πολυετής χορηγία προς το Δήμο Αθηναίων για παιδικές κατασκηνώσεις, η στήριξη του έργου διαφόρων Ιερών Μητροπόλεων, η οικονομική ενίσχυση της δράσης του « Ανάσα » για τις διατροφικές διαταραχές, της « Πνοής – Φίλοι Εντατικής Θεραπείας Παιδιού », της « Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας και Αποκατάστασης Αναπήρων Παιδών » κ.α. Επίσης, στον αθλητισμό η Εθνική Τράπεζα παρείχε χορηγική στήριξη σε μεμονωμένους αθλητές για την προετοιμασία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Πεκίνο, αλλά και σε πολλές ομοσπονδίες διαφόρων αθλημάτων, ενώ στήριξε και την διοργάνωση αθλητικών αγώνων. Για την παιδεία και την εκπαίδευση η Εθνική Τράπεζα χρηματοδότησε μια σειρά προγραμμάτων υποτροφιών σε ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια και στήριξε οικονομικά την διεξαγωγή συνεδρίων και εκδηλώσεων με στόχο την έρευνα και την επιστήμη. Στον δεύτερο άξονα , το περιβάλλον, η Εθνική Τράπεζα διοχέτευσε το 32% του χορηγικού της προγράμματος, ενώ η πλειοψηφία των χρημάτων αυτών απορροφήθηκε για την ενίσχυση και αποκατάσταση των πυρόπληκτων περιοχών και συγκεκριμένα 43 Δήμων σε έξι διαφορετικούς Νομούς. Στον τρίτο άξονα, τον πολιτισμό, η Εθνική Τράπεζα αφιέρωσε το 38% του χορηγικού της προγράμματος τα οποία κατατμήθηκαν σε δράσεις όπως η χορηγία για την αποπεράτωση της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας, την αποπεράτωση του Μουσείου Οικίας Άγγελου Σικελιανού, την ανακαίνιση του Μουσείου Σολωμού, αλλά και η στήριξη του έργου του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού και του Κέντρου Μικρασιατικών

Σπουδών. Μεγάλο αριθμό δράσεων υλοποίησαν επίσης το Μορφωτικό ίδρυμα και Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας.

2009

Η Εθνική Τράπεζα το 2009 υλοποίησε πρόγραμμα ύψους 23,1 εκατ. Ευρώ, το οποίο είναι λίγο μικρότερο σε σύγκριση με εκείνο του 2008 όμως αντιστοιχεί σε μεγαλύτερο ποσοστό (5,7%) των συνολικών κερδών της. Στον άξονα των δράσεων κοινωνικού χαρακτήρα το 2009 διατέθηκε το 34,5% των χορηγήσεων. Η στήριξη φορέων με αναγνωρισμένη δράση έχει μια διαχρονικότητα. Ενδεικτικά το 2009 οικονομική ενίσχυση παρασχέθηκε στα προγράμματα της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας και Αποκατάστασης Αναπήρων Παιδών, στο « Αρεταίειο » Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, στη Μονάδα Ανακούφισης Πόνου & Παρηγορητικής Αγωγής, στο ίδρυμα «Μαζί για το Παιδί », στο Ειδικό Γυμνάσιο – Λύκειο Αθηνών αλλά και στο Νοσοκομείο Ευαγγελισμός για την ανέγερση νέας πτέρυγας χειρουργείων. Στον αθλητισμό η Εθνική Τράπεζα εκδηλώνει επίσης μια σταθερότητα ως προς την στήριξη αθλητικών ομοσπονδιών και αθλητικών διοργανώσεων κι έτσι το 2009 οι σημαντικότερες χορηγικές δράσεις της τράπεζας ήταν συνέχεια των παλαιότερων. Στο ίδιο μοτίβο στον τομέα της παιδείας η Εθνική Τράπεζα συνέχισε τα πολύχρονα προγράμματα υποτροφιών για πτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, αλλά και την οικονομική ενίσχυση συνεδρίων και εκπαιδευτικών εκδηλώσεων. Η Εθνική Τράπεζα διοχέτευσε ένα πολύ μικρό ποσοστό των χορηγήσεων της (2,5%) για την προστασία του περιβάλλοντος και την ευαισθητοποίηση του κοινού ενισχύοντας χρηματικά την μη κυβερνητική οργάνωση « ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ » και άλλους οργανισμούς αλλά και χρηματοδοτώντας σειρά συμποσίων και ημερίδων για περιβαλλοντικά ζητήματα. Στον τομέα του πολιτισμού η Εθνική Τράπεζα το 2009 διέθεσε το 63% του χορηγικού προγράμματος της συνεχίζοντας και ολοκληρώνοντας την χορήγηση δράσεων και ξεκίνησαν να υλοποιούνται παλιότερα, αλλά και νέων δραστηριοτήτων όπως η αναστήλωση κτιρίων και η στήριξη θεατρικών και μουσικών παραστάσεων.

2010

Το 2010 παρά την οικονομική κρίση η Εθνική Τράπεζα υλοποίησε

χορηγικό πρόγραμμα ύψους 19,73 εκατ. Ευρώ, κατορθώνοντας έτσι να στηρίζει ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στον πρώτο άξονα του προγράμματος « Ευθύνη » το 2010 η τράπεζα διοχετεύοντας το 29,4% των χορηγιών της προώθησε το έργο συλλόγων με σημαντική δράση στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Ενδεικτικά στήριξε το φιλανθρωπικό έργο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών, τις δράσεις του σωματείου « ΠΝΟΗ – Φίλοι Εντατικής Θεραπείας Παιδιού », τα « Παιδικά Χωριά », το Σωματείο « Φάρος Τυφλών Ελλάδος » κ.α. Πολύ σημαντικό είναι ότι το 2010 υπογράφηκε η χορηγική σύμβαση μεταξύ της Εθνικής Τράπεζας και του Γενικού Νοσοκομείου Ευαγγελισμός ύψους 30 εκατ. Ευρώ με σκοπό την ανέγερση νέας πτέρυγας χειρουργείων στην οποία θα λειτουργούν μεταξύ άλλων 22 χειρουργικές αίθουσες με σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό. Στον αθλητισμό και για το 2010 η Εθνική Τράπεζα στήριξε την προσπάθεια ομοσπονδιών όπως αυτής της Ελληνικής Γυμναστικής Ομοσπονδίας, και εκτόνησε το « Πρόγραμμα Στήριξης και Προετοιμασίας Αθλητών για την Ολυμπιάδα του 2012 ». Για το περιβάλλον η Εθνική Τράπεζα διέθεσε μόλις 2,4% του χορηγικού της προγράμματος στηρίζοντας κυρίως συνέδρια, μελέτες, αλλά και αγορά υπόγειων κάδων απορριμμάτων. Στον άξονα του πολιτισμού η Εθνική Τράπεζα διέθεσε το 68,2% των χορηγήσεών της. Μεταξύ των σημαντικότερων δράσεων της ήταν η συνέχιση της υποστήριξης του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, της Αρχαιολογικής Εταιρείας και της κατασκευής του Μουσείου Σικελιανού.

2011

Κατά το 2011, η Εθνική Τράπεζα σε μια δύσκολη συγκυρία εκτόνησε ένα χορηγικό πρόγραμμα ύψους 14,3 εκατ. Ευρώ το οποίο όμως ήταν σημαντικό, μειωμένο σε σχέση με το 2010. Στους τρεις βασικούς άξονες του προγράμματος « Ευθύνη », άνθρωπος, πολιτισμός, περιβάλλον, η τράπεζα κατένευε το 34,15%, 64% και 1,85% αντίστοιχα. Στον πρώτο άξονα η επιθυμία της τράπεζας ήταν να ενισχύσει την λειτουργία φορέων με δράση στην κοινωνική αλληλεγγύη και την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Ενδεικτικές δράσεις στον άξονα αυτό ήταν για το 2011 η δωρεά για την αγορά του software hardware του Συστήματος Ηλεκτρονικής Συνταγογράφησης Φαρμάκων, η εκπόνηση μελετών και η έναρξη

εργασιών για την νέα πτέρυγα χειρουργείων στο Νοσοκομείο Ευαγγελισμός, η χορηγία εξοπλισμού σε διάφορες μονάδες υγείας και η συνέχιση των προγραμμάτων στήριξης προς την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Αποκατάστασης Αναπήρων Παιδών, του Σωματείου «Γραμμή Ζωής», των «Παιδικών Χωριών SOS» και του «Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Στον αθλητισμό η Εθνική Τράπεζα συνέχισε τις χορηγίες της σε ομοσπονδίες και την στήριξη της προετοιμασίας των αθλητών για την Ολυμπιάδα του Λονδίνου, ενώ συνέβαλε και στη διοργάνωση των Special Olympics Αθήνα 2011. Ως προς την παιδεία η τράπεζα συνέχισε τις δράσεις της στην στήριξη προγραμμάτων υποτροφιών, στην διοργάνωση συνεδρίων και στην ενίσχυση εκπαιδευτικών φορέων. Στον δεύτερο άξονα, το περιβάλλον, η Εθνική Τράπεζα δαπάνησε ένα μικρό ποσοστό διοχετεύοντας πόρους σε δράσεις μικρής κλίμακας. Ο τρίτος άξονας, απορρόφησε για ακόμη μια φορά την πλειοψηφία των χορηγήσεων της τράπεζας. Για ακόμη μια χρονιά η Εθνική Τράπεζα μεταξύ άλλων στήριξε εκδηλώσεις για τη μουσική και τα εικαστικά του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, της Εθνικής Πινακοθήκης και του Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και συνέβαλε στην συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων μέσω της χορηγίας στην Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών και στην Αρχαιολογική Εταιρεία.

2012

Το 2012 η Εθνική Τράπεζα συρρίκνωσε περαιτέρω το χορηγικό της πρόγραμμα στα 9,3 εκατ. Ευρώ με αποτέλεσμα το φάσμα των πρωτοβουλιών της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης να περιοριστεί. Αναλυτικότερα, ο άξονας άνθρωπος απορρόφησε 24,5% του χορηγικού προγράμματος, ο άξονας περιβάλλον μόλις 0,5 και ο άξονας πολιτισμός, την μερίδα του λέοντος, 75%. Ενδεικτικά μεταξύ των δράσεων κοινωνικής προσφοράς της Εθνικής Τράπεζας το 2012 συγκαταλέγονται η στήριξη της ΜΚΟ της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών «Αποστολή» και του φιλανθρωπικού της έργου, η συνέχιση της ανέγερσης της πτέρυγας χειρουργείων στο Νοσοκομείο Ευαγγελισμός, η υλοποίηση προγραμμάτων εμβολιασμού της UNICEF, η χορηγική στήριξη και η παροχή εξοπλισμού σε διάφορα νοσοκομεία (Αγία Σοφία, Σισμανόγλειο, Άγιος Λουκάς, Αρεταίειο), η στήριξη φορέων (Φάρος

Τυφλών, Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Μαζί για το Παιδί, Παιδικά Χωριά SOS, OKANA). Στον αθλητισμό όπως και στον τομέα της παιδείας η Εθνική Τράπεζα συνέχισε τις συνήθειες της χορηγίες υποστηρίζοντας αθλητικές ομοσπονδίες και αθλητές, αλλά και χρηματοδοτώντας υποτροφίες και συμβάλλοντας στη διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων. Μεταξύ των σημαντικότερων χορηγικών δράσεων της Εθνικής Τράπεζας για το 2012 ήταν η ολοκλήρωση της χορηγίας στην Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών, η στήριξη προγραμμάτων του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, η στήριξη του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα για τον εορτασμό 100 χρόνων από την απελευθέρωση της Μακεδονίας, η ενίσχυση του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, της Εύξεινου Λέσχης Αθηνών καθώς και άλλων φορέων με πολιτιστική δραστηριότητα.

2013

Κατά το 2013 το χορηγικό πρόγραμμα της Εθνικής Τράπεζας παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα φτάνοντας τα 9,96 εκατ. ευρώ. Την χρονιά αυτή η κατανομή των πόρων του προγράμματος «Ευθύνη» της τράπεζας ήταν περισσότερο ισορροπη ανάμεσα στον άξονα άνθρωπο (44,5%) και τον άξονα πολιτισμό (55%), ενώ ο άξονας περιβάλλον ήταν αμελητέος (0,5%). Αναλυτικότερα, όπως άλλες χρονιές, η Εθνική Τράπεζα στήριξε το έργο φορέων που έχουν ως αποστολή την προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Στους φορείς που ενίσχυσε το χορηγικό πρόγραμμα της τράπεζας το 2013 ήταν το Νοσοκομείο Ευαγγελισμός, όπου και ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση ανέγερσης της πτέρυγας χειρουργείων, η ΜΚΟ της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών «Αποστολή», ο Ιατρικός Σύλλογος Αθηνών για την θεραπευτική αγωγή ανασφάλιστων πολιτών, το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «Στροφή», η UNICEF μέσω της συμμετοχής στον Τηλεμαραθώνιο Αγάπης, ο Σύλλογος Προστασίας, Ενημέρωσης και Βοήθειας Καρδιοπαθών Παιδιών, ο OKANA κ.α. Γενικά παρατηρείται ιδιαίτερα το έτος αυτό ότι η Εθνική Τράπεζα χορήγησε ποσά σε πάρα πολλούς φορείς για να στηρίξει την δράση τους. Όπως και σε προηγούμενα έτη οι χορηγήσεις της τράπεζας στον τομέα του αθλητισμού και της παιδείας υπήρξαν συγκεκριμένες και αφορούν πολυετή προγράμματα. Τέλος, στον άξονα του πολιτισμού μεταξύ

των σημαντικότερων χορηγικών δράσεων της Εθνικής Τράπεζας ήταν η συνέχιση της χορηγίας στην Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών, του Οργανισμού Μεγάλου Μουσικής και του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, η χορηγία προς την Ελληνική Εθνική Επιτροπή του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS) για την ανάδειξη της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, η χορηγική στήριξη θεατρικών και μουσικών παραστάσεων καθώς και μιας σειράς άλλων εκδηλώσεων. Όπως και στην περίπτωση του άξονα άνθρωπος, η χορηγίες στον άξονα αυτό ενίσχυσαν ένα πλήθος πολιτιστικών φορέων.

Πίνακας 2. Αντιπαραβολή κερδών προ φόρων και χορηγικού προγράμματος Εθνικής Τράπεζας

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ		
	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ (εκατ. ευρώ)	ΧΟΡΗΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (εκατ. ευρώ)
2008	633,174	24,7
2009	403,627	23,1
2010	333,607	19,7
2011	-13.135,565	14,3
2012	-3.024.664	9,3
2013	-501,000	9,9

Πηγή : Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης 2008-2013

7.3 Eurobank

2008

Στον τομέα της παιδείας από το 2003 η Eurobank υλοποιεί το πρόγραμμα «Η Μεγάλη Στιγμή για την Παιδεία». Το πρόγραμμα αυτό πραγματοποιείται σε

συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και βραβεύει τον μαθητή που συγκέντρωσε τον υψηλότερο βαθμό για τις πανελλήνιες εξετάσεις στο σχολείο του με το ποσό των 1.000 ευρώ. Το πρόγραμμα αυτό αφορά όλα τα Γενικά Λύκεια της Χώρας. Το 2008 η τράπεζα βράβευσε 1.199 αριστούχους μαθητές . Στον πολιτιστικό τομέα η τράπεζα από το 2000 υποστηρίζει το έργο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ) και συγκεκριμένα είναι χορηγός δύο ηλεκτρονικών κόμβων πολιτιστικού περιεχομένου ενώ παράλληλα υποστηρίζει εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις. Η Eurobank επίσης το 2008 συμπλήρωσε δεκαπέντε χρόνια στήριξης της Καμεράτας-Ορχήστρας των Φίλων της Μουσικής του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών. Το 2008 ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στην στήριξη της δράσης «η Καμεράτα πάει σχολείο». Επίσης, η τράπεζα υποστήριξε για ακόμη μια χρονιά από το 2001 ως αποκλειστικός χορηγός το Παιδικό Στέκι του Εθνικού Θεάτρου, αλλά και δράσεις της Εθνικής Πινακοθήκης. Στον αθλητικό τομέα, η Eurobank από το 2001 είναι αποκλειστικός χορηγός όλων των Εθνικών Ομάδων Μπάσκετ στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα το 2008 ήταν χορηγός και ενός αριθμού άλλων αθλητών. Στις δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης της Eurobank περίοπτη θέση καταλαμβάνει η πρωτοβουλία «Είναι καθήκον μας» με σκοπό την αποκατάσταση των πληγείσων περιοχών των καταστροφικών πυρκαγιών του 2007. Ήδη από το 2007 η Eurobank σε συνεργασία με το Κοινωνικό Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση εκπόνησαν ένα πρόγραμμα ύψους 60 εκατ. Ευρώ για την πρωτοβουλία αυτή, το οποίο εντός του 2008 υλοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία. Το 2008 οι κοινωνικές δράσεις της τράπεζας συμπληρώθηκαν από την ενίσχυση των ασθενέστερων και πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων μέσα από την στήριξη των δράσεων που υλοποιούν φορείς και ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα . Το 2008 η τράπεζα υποστήριξε περισσότερους από 600 οργανισμούς όπως ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, η Κιβωτός του Κόσμου, το Ίδρυμα Τράπεζας Τροφίμων , το κέντρο φιλοξενίας αστέγων Κλίμακα, το Ελληνικό Κέντρο για την Ψυχική Υγεία του Παιδιού και της Οικογένειας κ.α. Στον τομέα του περιβάλλοντος, εκτός από την δράση «Είναι καθήκον μας», η τράπεζα το 2008 πραγματοποίησε τη δράση «Τα μονοπάτια της Ελλάδος» σε συνεργασία με το ραδιοτηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΙ συμβάλλοντας στην ανάπλαση και συντήρησή τους. Επίσης σε συνεργασία με την WWF Ελλάς εγκαινίασε το 2008 ένα πρόγραμμα προστασίας της Πάρνηθας.

2009

Το 2009 η Eurobank, στον τομέα της παιδείας συνέχισε για έβδομη χρονιά το πρόγραμμα «Η Μεγάλη Στιγμή για την Παιδεία» βραβεύοντας 1.252 αριστούχους μαθητές. Το 2009 η Eurobank συνέχισε τις δράσεις της για την στήριξη και προαγωγή του πολιτισμού. Συγκεκριμένα, το 2009 συνέχισε και επέκτεινε την υποστήριξή της στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ) αλλά και την στήριξή της στην Καμεράτα-Ορχήστρα των Φίλων της Μουσικής του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών. Στον αθλητικό τομέα, η Eurobank το 2009 συνέχισε να είναι αποκλειστικός χορηγός όλων των Εθνικών Ομάδων Μπάσκετ στην Ελλάδα. Η Eurobank το 2009 επίσης πραγματοποίησε μια σειρά δράσεων αλληλεγγύης. Συγκεκριμένα, η Eurobank συνέχισε τη συνεργασία με το Κοινωνικό Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση για τη στήριξη των πυρόπληκτων περιοχών των πυρκαγιών του 2007. Το 2009 επίσης η Eurobank υποστήριξε μια σειρά μη κυβερνητικών οργανισμών και ιδρυμάτων όπως τα «Παιδικά Χωριά SOS», η «Κιβωτός του Κόσμου» και το «Άσυλο του Παιδιού». Στον τομέα του περιβάλλοντος η Eurobank ήδη από το 2001 είχε αναπτύξει ορισμένα τραπεζικά προϊόντα, τα οποία αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα η τράπεζα λάνσαρε την WWF Eurobank Visa, ενώ το 2009 καταβλήθηκαν στην WWF Ελλάς 158.315 ευρώ για την υποστήριξη των δράσεών της. Επίσης η Eurobank συμμετείχε σε διάφορες δράσεις για το περιβάλλον και σε προγράμματα ανάπλασης και αναβάθμισης του περιβάλλοντος όπως η καμπάνια για την ανακύκλωση «Δεν πετάμε τίποτα» σε συνεργασία με τον ΣΚΑΙ, η δράση το «Το Χωριό της Ανακύκλωσης» και συνολικά άλλες 18 δράσεις ανακύκλωσης σε διάφορες πόλεις της χώρας. Η Eurobank επίσης συμμετείχε και στην δράση «Ωρα της Γης».

2010

Το 2010 το πρόγραμμα «Η Μεγάλη Στιγμή για την Παιδεία» συνεχίστηκε και βραβεύτηκαν 1.282 αριστούχοι μαθητές. Στον πολιτιστικό τομέα η υπερδεκαετής συνεργασία με την Καμεράτα-Ορχήστρα των Φίλων της Μουσικής τερματίστηκε. Η προσφορά της τράπεζας στον τομέα του πολιτισμού πήρε μια νέα μορφή μέσα από την υποστήριξη της συνεργασίας του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών με την Σκάλα του Μιλάνο. Στον τομέα του αθλητισμού η Eurobank

ανανέωσε τη συνεργασία της με την Ελληνικά Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης ως το 2014 συνιστώντας πλέον την μακροβιότερη χορηγία στον ελληνικό αθλητισμό καθώς ξεκίνησε το 2001. Επιπλέον, η τράπεζα παρά τη δύσκολη οικονομική συγκυρία όπως σημειώνεται, στήριξε μια σειρά μη κυβερνητικών οργανισμών και ιδρυμάτων με δραστηριοποίηση που αφορά τα ζητήματα των παιδιών όπως η «Πνοή – Φίλοι Εντατικής Θεραπείας Παιδιού», «MDA Ελλάς», το «Χαμόγελο του Παιδιού» και η «Παιδική Στέγη». Στον τομέα του περιβάλλοντος το 2010 η τράπεζα συνέχισε τη συνεργασία της με την WWF Ελλάς ολοκληρώνοντας την έκδοση των «Δέκα Οδηγών για το Περιβάλλον» που διατίθενται από την ιστοσελίδα της τράπεζας. Η Eurobank τέλος σε συνεργασία με το ΣΚΑΙ πραγματοποίησε μια νέα εκστρατεία ενημέρωσης υπό τον τίτλο «Δώστε νόημα στα σκουπίδια – Τίποτα δεν πάει χαμένο».

2011

Στον τομέα της παιδείας η Eurobank το 2011 σε συνεργασία με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών μέσα από την ιστοσελίδα Moneypedia.gr παρουσίασε ένα καινοτόμο πρόγραμμα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης κυρίως για τους νέους. Επίσης συνεχίστηκε το πρόγραμμα «Η Μεγάλη Στιγμή για τη Παιδεία» βραβεύοντας 1.250 αριστούχους μαθητές. Στον τομέα του πολιτισμού το 2011 ξεκίνησε η υλοποίηση της τριετούς συνεργασίας της τράπεζας με το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στο πλαίσιο της σύμπραξής του με τη Σκάλα του Μιλάνο, ενώ συνεχίστηκε και υποστήριξη των πολιτιστικών προγραμμάτων του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Στον τομέα του αθλητισμού το 2011 η Eurobank γιόρτασε μια δεκαετία ως αποκλειστικός χορηγός όλων των Εθνικών Ομάδων Μπάσκετ Ελλάδος. Τέλος, στον τομέα των δράσεων κοινωνικής αλληλεγγύης και παρά την συνεχιζόμενη κρίση η Eurobank συνέχισε να παρέχει στήριξη σε ένα σημαντικό αριθμό μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων για την προστασία του παιδιού αλλά και για τους εξαρτημένους. Στον τομέα των περιβαλλοντικών δράσεων η Eurobank το 2011 πραγματοποίησε από κοινού με την WWF Ελλάς την εκστρατεία ενημέρωσης «Eco2nomy». Επίσης η τράπεζα πραγματοποίησε δράσεις σε συνεργασία με το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων, ενώ με χορηγία της Eurobank υλοποιήθηκε καμπάνια του Υπουργείου Περιβάλλοντος για την δασοπροστασία.

2012

Το 2012 στον τομέα της παιδείας η Eurobank συνέχισε την πολυετή δράση «Η Μεγάλη Στιγμή για την Παιδεία» ολοκληρώνοντας μια δεκαετία βραβεύσεων για τους αριστούχους μαθητές των λυκείων της χώρας. Επίσης, συνεχίστηκε η ενημέρωση της ιστοσελίδας Moneypedia.gr . Στον πολιτιστικό τομέα η Eurobank υποστήριξε τις δραστηριότητες του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών για τα παιδιά και τους νέους και πρόσφερε δωρεάν εισιτήρια σε σχολεία για τις παιδικές παραστάσεις του οργανισμού. Παράλληλα συνεχίστηκε και η στήριξη των δράσεων του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Στον αθλητισμό η συνεργασία των Εθνικών Ομάδων Μπάσκετ συνεχίστηκε για ακόμη μια χρονιά. Το 2012 οι δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης της Eurobank περιλάμβαναν την πρωτοβουλία «Πίσω στο σχολείο» για την συγκέντρωση και προσφορά σχολικών ειδών, αλλά και την υποστήριξη κοινωφελών ιδρυμάτων για την υποστήριξη ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων. Στις περιβαλλοντικές δράσεις της τράπεζας η συνεργασία με WWF Ελλάς και το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων συνεχίστηκε.

2013

Στον τομέα της παιδείας, η δράση «Η Μεγάλη Στιγμή για την Παιδεία» συνεχίστηκε επιτυχημένα και το 2013 έχοντας πλέον καθιερωθεί στην ελληνική κοινωνία. Επίσης διοργανώθηκαν εκπαιδευτικές δραστηριότητες με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Αποταμίευσης, ενώ η ιστοσελίδα Moneypedia.gr συνέχισε να ενημερώνεται και για το 2013. Το 2013 οι δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης της Eurobank επικεντρώθηκαν στην υποστήριξη πρωτοβουλιών κοινωνικού χαρακτήρα από φορείς και ιδρύματα που δραστηριοποιούνται κυρίως εκτός Αθηνών όπως το Ευθύμειο Κέντρο Κορίνθου, η Ηλιαχτίδα Ηρακλείου Κρήτης και η Ελπίδα Γρεβενών. Επίσης η τράπεζα υποστήριξε και την εκστρατεία « Η Μόδα Πολεμά τον Καρκίνο του Στήθους» αλλά και διοργάνωσε φιλανθρωπικό bazaar κατά την περίοδο των Χριστουγέννων. Στον τομέα του πολιτισμού η Eurobank συνέχισε την υποστήριξη των παιδικών προγραμμάτων του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, ενώ στον αθλητισμό η χορηγία προς την Ελληνική Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης συνεχίστηκε κανονικά.

7.4 Alpha Bank

2008

Η Alpha Bank υποστηρίζει ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων υλοποιώντας ένα ποικίλο χορηγικό πρόγραμμα. Κατά το 2008 η Alpha Bank διέθεσε 13.784.884 ευρώ σε χορηγήσεις ενός μεγάλου αριθμού φορέων και ιδρυμάτων με σκοπό την ενίσχυση του κοινωνικού συνόλου. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 3,49% των κερδών της τράπεζας, τα οποία το 2008 έφτασαν τα 395,4 εκατ. Ευρώ. Το 38% του χορηγικού προγράμματος της Alpha Bank διατέθηκε σε δράσεις που αφορούσαν την κοινωνία και διαρθρώνονται σε συγκεκριμένους άξονες με έμφαση στην ενδυνάμωση και ενίσχυση του συστήματος υγείας (χορηγός του Προγράμματος της Κινητής Οφθαλμολογικής Μονάδος ΙΠΙΣ των Γιατρών του Κόσμου, χορηγός της ενημερωτικής εκστρατείας του Υπουργείου Υγείας «Η Ζωή έχει Χρώμα», ενίσχυση σειράς συνεδρίων και ερευνητικών προγραμμάτων), την υποστήριξη της εκπαίδευσης και της έρευνας (προσφορά μέσων υποδομής και λοιπού υλικού σε σχολεία, βιβλιοθήκες και συλλόγους), την υποστήριξη πολιτισμικών προγραμμάτων (χορήγηση σε μία σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων), την προαγωγή του αθλητικού ιδεώδους (αποκλειστικός χορηγός της διοργάνωσης του 26^{ου} Κλασικού Μαραθωνίου Αθηνών, επίσημος χορηγός του Σ.Ε.Γ.Α.Σ., χορηγός μεμονωμένων αθλητών) και την ενίσχυση ευπαθών κοινωνικών ομάδων (ενίσχυση του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων, χορηγός του θεραπευτικού προγράμματος Clown Doctors για παιδιά κ.α.). Το 2008 η Alpha Bank διοχέτευσε το 62% του χορηγικού της προγράμματος σε δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι ενέργειες αυτές αφορούν το Κινητό Ολοκληρωμένο Κέντρο Ανταποδοτικής Ανακύκλωσης της Alpha Bank που το 2008 συνέχισε την περιοδεία του, την χορηγία της Μεγάλης Γιορτής Ανακύκλωσης του Δήμου Αθηναίων, τη χορηγία της ημερίδας με τίτλο «Το νερό την εποχή της κλιματικής αλλαγής», τη συμμετοχή στην εκστρατεία με τίτλο «Ecomobility-οικολογική μετακίνηση» και η αποκλειστική χορηγία του προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες». Το 2008 η Alpha Bank απέδωσε το ποσό των σχεδόν 9,2 εκατ. Ευρώ στον Ειδικό Λογαριασμό Αρωγής πυρόπληκτων με σκοπό την ενίσχυση της υποδομής δασοπυρόσβεσης και την ενίσχυση του Πυροσβεστικού Σώματος.

2009

Το 2009 η Alpha Bank δαπάνησε σε ενέργειες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των 7.225.855 ευρώ. Το ποσό αυτό ήταν σαφώς μικρότερο σε σχέση με το 2008. Οι κοινωνικές επενδύσεις της τράπεζας διοχετεύτηκαν κατά σειρά προτεραιότητας στους τομείς του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, της κοινωνικής πρόνοιας και του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, στον τομέα του πολιτισμού η Alpha Bank στήριξε μια σειρά εκδηλώσεων για την ανάδειξη του ελληνικού πολιτισμού αλλά οργάνωσε και πολιτιστικά προγράμματα αξιοποιώντας δικές της συλλογές. Οι δράσεις της Alpha Bank στην εκδήλωση περιέλαβαν την χορήγηση υποτροφιών σε φοιτητές και μαθητές, την ενίσχυση με εξοπλισμό σχολικών μονάδων, βιβλιοθηκών και πανεπιστημιακών σχολών αλλά και την χορηγία εκπαιδευτικών προγραμμάτων διαφόρων οργανισμών. Το 2009 επίσης η Alpha Bank συνέχισε την οικονομική ενίσχυση οργανώσεων και ιδρυμάτων όπως το ΚΕΘΕΑ, το Σωματείο Πνοή, η Ένωση Μαζί για το Παιδί, η Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρία, η UNISEF, η Εταιρία Προστασίας Σπαστικών και η Γραμμή Ζωής. Στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας συνεχίστηκε το 2009 η στήριξη των προγραμμάτων «Γαλάζιες Σημαίες» και «Φύση Χωρίς Σκουπίδια». Η τράπεζα επίσης υποστήριξε δράσεις αναδάσωσης και αναβάθμισης και αποκατάστασης του πρασίνου, αλλά και συνεργάστηκε με την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και το Δίκτυο Μεσόγειος SOS. Με σκοπό την ενίσχυση του αθλητικού ιδεώδους η Alpha Bank συνέχισε να στηρίζει αθλητικά σωματεία, μεμονωμένους αθλητές και αθλητικές εκδηλώσεις όπως ο Κλασικός Μαραθώνιος Αθηνών.

2010

Η Alpha Bank, βασιζόμενη και στην εμπειρία των προηγούμενων ετών, το 2010 διοχέτευσε τις κοινωνικές της επενδύσεις στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της κοινωνικής μέριμνας και του περιβάλλοντος. Τη χρονιά αυτή το ύψος των κοινωνικών επενδύσεων μειώθηκε ακόμη περισσότερο προσεγγίζοντας τα 3,6 εκατ. Ευρώ. Ως προς τη στήριξη της παιδείας, όπως και άλλες χρονιές η τράπεζα ενίσχυσε ποικιλοτρόπως σχολεία, πανεπιστήμια, ωδεία και συλλόγους γονέων. Το ενδιαφέρον της τράπεζας για τον πολιτισμό εκφράστηκε για ακόμη μια χρονιά μέσα από την υποστήριξη της πολιτιστικής

ζωής αλλά κυρίως μέσα από την διοργάνωση προγραμμάτων πολιτιστικού περιεχομένου με άξονα τις υποδομές της τράπεζας. Η Alpha Bank διαθέτει μία πολύ πλούσια συλλογή αρχαίων ελληνικών νομισμάτων αλλά και μια μεγάλη συλλογή έργων τέχνης, ενώ διαθέτει εκθεσιακό πολιτιστικό χώρο στο Ναύπλιο, Μουσείο Χαρτονομισμάτων στην Κέρκυρα αλλά και εκθεσιακό χώρο στο κεντρικό κτίριο της τράπεζας. Το 2010 η Alpha Bank διοχέτευσε 570.000 ευρώ στους πυρόπληκτους, ενώ παράλληλα ενίσχυσε δεκάδες συλλόγους και σωματεία που έχουν αποστολή την μέριμνα για τις ευπαθείς ομάδες. Το 2010 επίσης συνεχίστηκε η προώθηση οικολογικών ενεργειών, όπως το πρόγραμμα «Οικολογικά Σχολεία», σε συνεργασία με περιβαλλοντικές οργανώσεις.

2011

Το 2011 η κοινωνική προσφορά της Alpha Bank μέσω του χορηγικού της προγράμματος μειώθηκε περαιτέρω και έφτασε το 1,5 εκατ. Ευρώ. Όπως και τις προηγούμενες χρονιές η τράπεζα διοχέτευσε το ποσό αυτό σε συλλόγους και φορείς υποστήριξης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων αλλά και σε θεραπευτικά προγράμματα. Στον αθλητικό τομέα συνεχίστηκε η στήριξη αθλητικών σωματείων και μεμονωμένων αθλητών, ενώ στον τομέα της παιδείας η Alpha Bank στήριξε σειρά εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μέσω της χορηγίας συνεδρίων, ημερίδων και υποτροφιών. Το 2011 η πολιτιστική δραστηριότητα της τράπεζας στην διοργάνωση εκθέσεων και την υποστήριξη άλλων πολιτιστικών δρωμένων συνεχίστηκε.

2012

Το 2012 η Alpha Bank στο πλαίσιο του χορηγικού της προγράμματος διέθεσε μόλις 755.408 ευρώ εξαιτίας της κρίσης της οικονομίας και για τον λόγο αυτό η έμφαση δόθηκε σε προγράμματα κοινωνικής προσφοράς που προσφέρονται εθελοντικά από τους εργαζόμενους της τράπεζας, όπως η συλλογή ρούχων και τροφίμων και άλλες εκδηλώσεις κοινωνικής προσφοράς όπως το πρόγραμμα «Χέρι Βοήθειας». Πέραν της εθελοντικής αυτής προσφοράς η τράπεζα ενίσχυσε οικονομικά ιδρύματα και συλλόγους όπως το «Χαμόγελο του Παιδιού», τα «Παιδικά Χωριά SOS», το ΚΕΘΕΑ, το Ελληνικό Ίδρυμα Καρδιολογίας, το Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας κ.α. Στον τομέα του πολιτισμού το

2012 η Alpha Bank συνέβαλε στην αποκατάσταση της βιβλιοθήκης της Ακαδημίας Αθηνών και ενίσχυσε την έκθεση για τον Μηχανισμό των Αντικυθίων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ενώ διοργάνωσε πλήθος εκδηλώσεων στις δικές της υποδομές.

2013

Το 2013 το χορηγικό πρόγραμμα της Alpha Bank αυξήθηκε σε σχέση με το 2012 φτάνοντας τα 1.241.529 ευρώ. Το 2013 πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις κοινωνικής προσφοράς με στόχο την υποστήριξη του «Χαμόγελο του Παιδιού», ενώ συνεχίστηκε και το πρόγραμμα «Χέρι Βοηθείας» προσφέροντας τρόφιμα. Η Alpha Bank συνέχισε και το 2013 να ενισχύει οικονομικά ιδρύματα, συλλόγους και φορείς. Στον τομέα του πολιτισμού η τράπεζα συμμετείχε σε ένα πρόγραμμα αποκατάστασης γλυπτών στον Δήμο Αθηναίων, ενώ όπως κάθε χρόνο υποστήριξε οικονομικά διάφορες πολιτιστικές δράσεις και διοργάνωσε πολιτιστικά προγράμματα αξιοποιώντας τις συλλογές της και τους εκθεσιακούς της χώρους.

Πίνακας 3. Αντιπαραβολή κερδών προ φόρων και χορηγικού προγράμματος Alpha Bank

ALPHA BANK		
	ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ (εκατ. ευρώ)	ΧΟΡΗΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (εκατ. ευρώ)
2008	395,403	13,8
2009	567,706	7,2
2010	45,755	3,6
2011	-4.781,819	1,5
2012	-1.416,273	0,7
2013	2.278,149	1,2

Πηγή : Απολογισμός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης 2008-2013

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην εργασία αυτή έγινε μια προσπάθεια να μελετηθούν και να παρουσιαστούν διάφορα ζητήματα που άπτονται της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας περιγράφηκε το εννοιολογικό περιεχόμενο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και αναδείχτηκαν οι διάφορες διαστάσεις της έννοιας αυτής. Έπειτα θεμελιώθηκε η σημασία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης με αναγωγή σε ηθικές, ορθολογικές και οικονομικές παραμέτρους και παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα οφέλη της για τις επιχειρήσεις. Επισημάνθηκε επίσης ότι σε περιόδους κρίσεων η ανάληψη δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας διαπιστώθηκε καταρχάς ότι οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν βελτιώσει τις πρωτοβουλίες τους σε ζητήματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης χωρίς όμως να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές προσδοκίες, οι οποίες αυξάνονται και εξαιτίας της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών με κεφάλαια του δημοσίου.

Η παράθεση των κατ' έτος δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των συστημικών τραπεζών έδειξε ότι δραστηριοποιούνται σε ένα ευρύ πεδίο κοινωνικών, αθλητικών, εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών. Ωστόσο εξαιτίας της κρίσης της ελληνικής οικονομίας η οποία έπληξε και τις τράπεζες τα χορηγικά προγράμματά τους σταδιακά έχουν μειωθεί όπως φαίνεται και στους πίνακες 1,2 και 3 παραπάνω. Ωστόσο, από το 2013 παρατηρείται μια ανάκαμψη που αποτυπώνει τη βελτίωση του τραπεζικού περιβάλλοντος. Σημειώνεται βέβαια ότι εκ των συστημικών τραπεζών μόνο η Εθνική Τράπεζα και η Alpha Bank παρέχουν πλήρη οικονομικά στοιχεία, ενώ η Τράπεζα Πειραιώς, αν και δημοσιεύει στοιχεία της, αυτά δεν παρουσιάζονται με την ίδια μεθοδολογία συγκριτικά με τις υπόλοιπες τράπεζες, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η άμεση διαχρονικά σύγκρισή τους. Ως προς τα χορηγικά προγράμματα της Εθνικής Τράπεζας και της Alpha Bank προκύπτει ότι η μείωση των χορηγικών προγραμμάτων δεν έχει κάποια σχέση αναλογίας με το μέγεθος των κερδών προ φόρων. Άλλωστε το μέγεθος αυτό είναι λογιστικό και δεν αποτυπώνει πλήρως την οικονομική πραγματικότητα. Σε απόλυτα

μεγέθη ωστόσο η μείωση των χορηγικών προγραμμάτων είναι τεράστια καθώς και το 2008 ως το 2012 η Εθνική Τράπεζα μείωσε τις δαπάνες της στον τομέα αυτό από 24,7 εκατ. ευρώ σε 9,3 εκατ. ευρώ, ενώ η Alpha Bank από 13,8 εκατ. ευρώ έφτασε στο ποσό που δεν ξεπερνούσε το 1 εκατ. ευρώ. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι εν λόγω συστημικές τράπεζες, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, περιόρισαν τις προτεραιότητες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης προς όφελος της εξοικονόμησης πόρων.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε, δείχνει, πέραν κάθε αμφισβήτησης, ότι τα χορηγικά προγράμματα των τραπεζών έχουν συρρικνωθεί κατά την περίοδο της κρίσης, δεδομένων των ζημιών που αυτές έχουν ως ένα βαθμό καταγράψει. Και η μείωση αυτή μοιάζει εύλογη. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η ανακεφαλαιοποίηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος πραγματοποιήθηκε μέσω δανεισμού ο οποίος επιβαρύνει τους φορολογούμενους πολίτες. Το γεγονός αυτό, δηλαδή η κρατικοποίηση των τραπεζών μέσω της συμμετοχής σε αυτές του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την ανάγκη μιας στοχευμένης στρατηγικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Επίσης παρατηρείται ότι οι δαπάνες των τραπεζών στον τομέα των πολιτιστικών, εκπαιδευτικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων δεν ιεραρχούνται. Έτσι, παρά το γεγονός ότι μέρος του ελληνικού πληθυσμού έχει βρεθεί κάτω από το όριο της φτώχειας και οι κοινωνικές ανάγκες έχουν αυξηθεί δραματικά πολλές από τις δαπάνες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των τραπεζών κατευθύνονται σε δράσεις χωρίς άμεσο κοινωνικό όφελος και μάλιστα σε ιδρύματα που ανήκουν στις ίδιες τις τράπεζες. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω συστήνεται η αποσύνδεση των δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των ελληνικών τραπεζών από οποιαδήποτε λογική προβολής και μάρκετινγκ και η διοχέτευση του χορηγικού προγράμματος σε δράσεις που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της πιεστικής ανθρωπιστικής κρίσης της χώρας. Συμπερασματικά, οι τράπεζες είναι ένας ιδιαίτερος κλάδος επιχειρηματικής δραστηριότητας και η εταιρική κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως μια συνειδητή στρατηγική επιλογή παρά ως ένας εξαναγκασμός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. **Alpha Bank**, Απολογισμοί Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης 2008-2013
2. **Εθνική Τράπεζα**, Εκθέσεις Εταιρικής Ευθύνης 2008-2013
3. **Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη**. ΕΚΕ και βιώσιμη ανάπτυξη- Ορισμοί, [online]. Πηγή : <http://www.csrhellas.org>.
4. **Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (1997)**. Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας. Αθήνα : Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
5. **Ευσταθόπουλος, Γ. (2009)**. Από την κοινωνική ευθύνη στην κοινωνική χρησιμότητα των τραπεζών, Ινστιτούτο Εργασίας ΟΤΟΕ
6. **Eurobank**, Ετήσιοι Απολογισμοί 2008-2013
7. **Κουλουγλιώτης Ν., (1992)**. Επιχείρηση και κοινωνία. Αθήνα : Σύγχρονη Εκδοτική.
8. **Κυρκελής Δ., (2002)**. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Αθήνα : Κριτική
9. **Λιδωρίκης, Α. (2006)**. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τράπεζες : ο σύγχρονος τρόπος μάνατζμεντ, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Α' τρίμηνο
10. **Μπιτζένης Α., (2009)**. Παγκοσμιοποίηση, Πολυεθνικές Επενδύσεις και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση στο Νέο Παγκόσμιο Οικονομικό Σύστημα. Αθήνα : Σταμούλης.
11. **Πιτέλης Χ., Sugden P., (2002)**. Η φύση της πολυεθνικής επιχείρησης. Αθήνα : Τυπωθήτω.
12. **Τράπεζα Πειραιώς**, Εκθέσεις Εταιρικής Υπευθυνότητας 2008-2013
13. **Τράπεζα της Ελλάδος (2012)**. Έκθεση για την Ανακεφαλαιοποίηση και Αναδιάταξη του Ελληνικού Τραπεζικού Τομέα.

Ξένη

1. **Burianova L., & Paulik J. (2014).** Corporate Social Responsibility in Commercial Banking- A Case Study from the Czech Republic. *Journal of Competitiveness*, Vol. 6, Issue 1. p. 50-70
2. **Crowther D. & Aras G., (2008).** Corporate social responsibility. Bookboon.
3. **Dahlsrud A. (2008).** How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate social responsibility and environmental management*. 15 (1), p. 1-13.
4. **Fernandez-Feijóo Souto B., (2009).** Crisis and corporate social responsibility: threat or opportunity?. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, (1), p. 36-50
5. **Hohnen P., (2007).** Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business. International Institute for Sustainable Development.
6. **Horrigan P., (2010).** Corporate Social Responsibility in the 21 st Century: Debates, Models and Practices Across Government. Law and Business. Edward Elgar Publishing.
7. **Jenkins R., (2005).** Globalization, corporate social responsibility and poverty. *International affairs*, 81 (3), p.525-540.
8. **Klein J. & Dawar N., (2004).** Corporate Social Responsibility and consumers' attributions and brand evaluations in a product-harm crisis. *International Journal of research in Marketing*, 21 (3), p. 203-217.
9. **Perez, A., & del Bosque, I. R. (2012).** The role of CSR in the corporate identity of banking service providers. *Journal of Business Ethics*. 108 (2), 145-166
10. **Robertson R., (2003).** The Three waves of Globalization: A History of a Developing Global Consciousness. London: Macmillan.
11. **Thorne D., Ferrell O., Ferrell L., (2008).** Business and society: A strategic approach to social responsibility, Boston: Houghton Mifflin Company.

- 12. Werther Jr. W. & Chandler D., (2006).** Strategic corporate social responsibility: Stakeholders in a global environment. Sage Publications.
- 13. Wu, M. W., & Shen, C. H. (2013).** Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance. *Journal of Banking & Finance*, 37(9), 3529-3547